

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ**

**EVLİLİKTE UYUM VE AİLE İŞLEVLERİ ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME:
GÜVENİRLİK VE GEÇERLİK ÇALIŞMASI**

Dr. İbrahim SÖYLEMEZ

**PSİKİYATRİ ANABİLİM DALI
TIPTA UZMANLIK TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Oğuz E. BERKSUN**

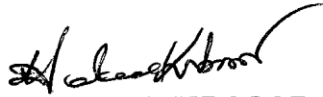
**ANKARA
2011**

**Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı**

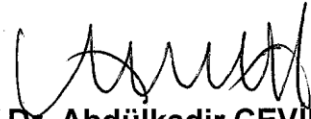
Tıpta Uzmanlık eğitimi çerçevesinde yürütülmüş olan

**“EVLİLİKTE UYUM VE AİLE İŞLEVLERİ ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME. GÜVENİRLİK
VE GEÇERLİK ÇALIŞMASI”** başlıklı Dr. İbrahim SÖYLEMEZ’ e ait bu çalışma
aşağıdaki jüri üyeleri tarafından **Tıpta Uzmanlık Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 3 / 2 / 2011

**Prof.Dr.Hakan KUMBASAR
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları
Anabilim Dalı Öğretim Üyesi**

**Prof.Dr. Abdülkadir ÇEVİK
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları
Anabilim Dalı Başkanı**

**Prof.Dr.Oğuz Erkan BERKSUN
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları
Anabilim Dalı Öğretim Üyesi**

ÖNSÖZ

Bu çalışma ile evlilikte uyumu ve aile işlevlerini ölçmeye yarayacak bir ölçek geliştirilmiştir.

Tezin konusu belirlendikten sonra soru havuzu oluşturulmaya başlandı. Dört profesyonel tarafından oluşturulan 600 soruluk soru havuzu, üzerinde tek tek çalışarak 208 soruya indirildi, etik kurulu onayı alındı, anketler çoğaltıldı ve 500 evli kişiye dağıtıldı, 361 tanesinden geri dönüş oldu. SPSS 'e yaklaşık yüz bin veri girildi, sürecin en uzun zaman alan aşamasıydı. Katılımcılara dağıtılan anketlerin takibi sırasında sıkıntıya düştüğüm anlar oldu, iki ay sonra anketi doldurdum diye getirenler oldu. Verilerin istatistiğini yapıp tezin yazılması zevkli kısımdı.

Nihayet bu süreçte önsöz yazma noktasına gelindi. Tezimin verilerinin toplanması aşamasında özellikle anket dağıtma ve doldurma kısmında yardımcı olan tüm evli dostlarıma, iş arkadaşlarıma, bu projenin ilk ayağı olan “Aile İçi İletişim ve Duygusal Atmosfer Ölçeği Geliştirme Pilot Çalışması” nı yapan sosyal psikiyatri yüksek lisans öğrencisi Hilal Kayacık 'a, tezin yapılışında en büyük motivasyon (isteklendirme) kaynağım babama ve tezin konusunun karar verilmesi noktasından bu noktaya kadar gelinmesinde en büyük pay sahibi olan tezin baş mimarı sayın hocam Prof. Dr. Oğuz Berksun' a özellikle de beni hiç sıkıştırmayıp rahat bir tez süreci yaşattığı için teşekkürlerimi huzurunuzda buradan da sunuyorum.

Beş yıllık ihtisasım süresince bilgi ve deneyimlerinden faydalandığım, keyifle çalıştığım ve özleyeceğimi düşündüğüm sayın hocalarıma ve uzmanlarıma, bu ortam ve imkânları sağlayan sayın kürsü başkanım ve hocam Prof. Dr. Abdulkadir Çevik 'e saygılarımı iletiyorum.

Dr. İbrahim Söylemez

Ocak 2011

İÇİNDEKİLER

Kabul ve Onay	i
Önsöz	ii
İçindekiler	iii
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini	vi
Tablolar Dizini	vii
1.GİRİŞ	1
1.1. Aile ve Evlilik Kavramları	1
1.2. Aile Tipleri	3
1.3. Aile ve Evlilik Kavramlarının Tarihçesi	3
1.4. Aile ve Evlilikle İlgili Yapılmış Çalışmalar	4
1.4.1. Görece Normal Ailelerde Yapılan Aile Çalışmaları	7
1.4.2. Bireysel Psikopatolojisi Olan Birey(ler)e Sahip Ailelerle İlgili Yapılan Çalışmalar	12
1.5. Ailenin İşlevleri	14
1.6. Sağlıklı ve Sağlıksız Ailenin Özellikleri	15
1.7. Aile İçi İletişim	17
1.8. Aile İçi Etkileşim	20
1.9. Aile ve Evlilik İle İlgili Yaklaşımlar	20
1.9.1. Sistem Yaklaşımı	21
1.9.2. Yapısal Yaklaşım	21
1.9.3. Davranışçı Yaklaşım	22
1.9.4. İletişim Yaklaşımı	22

1.9.5. Bilişsel Yaklaşım	23
1.9.6. Stratejik Yaklaşım	23
1.9.7. Psikoanalitik/Psikodinamik Yaklaşım	23
1.9.8. Yaşantısal Yaklaşım	24
1.9.9. Gelişimsel Yaklaşım	24
1.10. Aile İçi Roller	24
2. ÇALIŞMANIN AMACI	26
3. ARAÇLAR VE YÖNTEM	27
3.1. Araştırmanın Tipi	27
3.2. Katılımcılar	27
3.3. Kullanılan Araçlar	27
3.3.1. Evlilik Uyum Ölçeği	27
3.3.2. Aile Değerlendirme Ölçeği	28
3.3.3. Beck Depresyon Ölçeği	29
3.3.4. Kişisel Bilgilendirme ve Gönüllü Olur Formu	29
3.3.5. Demografik Bilgi Formu	29
3.4. İşlem	30
3.4.1. İtem Üretilmesi	30
3.4.2. İtem Seçimi	30
3.5. İstatiksel Analizler	34
3.5.1. Demografik Değişkenler	34
3.5.2. Ölçek Güvenirlik Analizleri	36
3.5.3. Ölçek Geçerlik Analizleri	37

4. TARTIŞMA	38
5. SONUÇLAR	47
ÖZET	48
<i>SUMMARY</i>	49
KAYNAKLAR	50
EKLER	56
Ek 1	56
Ek 2	58
Ek 3	60
Ek 4	62
Ek 5	63
Ek 6	64

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AAA: Aile Araştırma Kurumu

AAMC: American Association of Marriage Counselors (Amerikan Evlilik Danışmanları Birliği)

AÜTF: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi

ADÖ: Aile Değerlendirme Ölçeği

ASAGEM: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü

Akt. : aktarma

BDÖ: Beck Depresyon Ölçeği

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

EUÖ: Evlilikte Uyum Ölçeği

FSF: Family System Functioning

NCFR: National Council of Family Relation (Aile İlişkileri Ulusal Konseyi)

OKB: Obsesif Kompulsif Bozukluk

Ör: örneğin

P. : sayfa

S. : sayfa

SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

SPSS: Statistical Package for Social Sciences

TUIK: Türkiye İstatistik Kurumu

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 3.1	27
Tablo 3.2	31
Tablo 3.3	35
Tablo 3.4	35
Tablo 3.5	35
Tablo 3.6	36
Tablo 3.7	36
Tablo 3.8	36
Tablo 3.9	37
Tablo 4.1	38
Tablo 4.2	40
Tablo 4.3	42

1. GİRİŞ

1.1. Aile ve Evlilik Kavramları

Aile, en geniş tanımıyla, akrabalık bağları olan, birbirine yakınlık hisseden ve genellikle aynı konutu paylaşan insanların grubu olarak tariflenebilir. Çoğu toplumda esas varoluş nedeni çocuktur. Aile denildiğinde, yakınlık, ekonomi, kültür, gelenek-görenek, şeref, dostluk gibi kavramlar da akla gelmektedir.

Aile toplumun temelini oluşturan en eski, en temel, en köklü ve en tabii kurum olarak nitelendirilebilir. Belki de en önemli görevi her türlü insani değeri yeni nesillere aktarmakla birlikte, insan türünün üremesine ve devam etmesine vesile olmaktır (Lundberg 1958).

Günümüze kadar, ailenin tanım ve şekli toplumdaki topluma, kültürden kültüre değişiklik ve çeşitlilik göstermiştir fakat aile toplumların temeli olarak hep önemini korumuştur. Şimdiye dek yapılan araştırmalar göstermektedir ki, sabit bir aile tipi ve tanımı ortaya konamamıştır. Ancak, her toplumun kendi kültürü çerçevesinde bir aile prototipi (örneği) zaman içinde oluşmuştur (Doğan 1991).

Literatüre baktığımızda, aile kavramının birçok tanımı vardır. Ailenin, zaman içinde dinamik bir yapısının olduğu, yenilik ve değişikliklerden etkilendiği, bireylerin sayısı ve özellikleri bakımından değişiklik gösterebildiği, siyasal, dinsel, hukuksal, ahlaki ve kültürel bir takım unsurlarla şekillendiği dikkate alındığında çok fazla tanımının olduğu hatta olması gerektiği daha iyi anlaşılmaktadır (Gündüz 2002). Bunlardan bazılarını aşağıdaki paragraflarda yer verilmiştir.

Gladding (2002), aileyi; geleceğe güvenle ve umutlu bakan, çocuklarına güvenen ve onları koruyan, üyelerinin sorumluluklarının farkında olduğu ve aralarında açık iletişimin olduğu, sınırların belirgin ama gerektiğinde esnek olabildiği, problemler karşısında çözüm arayan bir ünite olarak tanımlamaktadır.

Canatan ve Yıldırım (2009), “Ailenin evrensel bir olgu olduğu söylenebilir ama bununla ailenin evrensel bir tanımının yapılacağı sonucu çıkarılamaz” demiştir. Bunu şöyle açıklamışlardır: “Birincisi; bu kurumun dünya çapında sergilediği çeşitliliktir. Bu çeşitliliği göz ardı ederek yapılacak her tanım etnosantrik olmaktan kurtulamayacaktır. İkincisi; tarihsel süreçte aile kurumunun sürekli olarak değişime

maruz kalmasıdır. Ailenin yapısı, aile içi pozisyonlar ve ilişkiler, ailenin işlevleri vs. hususlar değiştiği gibi, bunlardan daha da önemlisi aile hakkındaki düşüncelerde de değişiklikler olmaktadır. Bu değişime koşut olarak ailenin tanımı değişmekte ve aileye alternatif yaşam biçimleri de (birlikte yaşama, tek ebeveyn, eşcinsel birliktelik) aile başlığı altında toplanmaktadır”

Bulut (1993) ve Bell (1975) ise aile tanımına dört farklı açıdan yaklaşmışlardır. İlkinde, aile üyelerinden birinin fikir ve duygularına başvurulmuş, onun duyguları ve fantazileri aracılığıyla aileyi tariflemektedirler. Psikiyatrik ortamlarda en çok kullanılan tanım budur. İkincisi, aileyi çekirdek ve geniş diye ayıran kültürel ve yapısal yaklaşımdır ve bunu genelde sosyologlar kullanır. Üçüncüsü, aile sosyal bir ünedir. Çeşitli parçalardan oluşmuş bir bütündür. Sosyal psikoloji tarafından daha çok tercih edilen bir bakış açısıdır. Son tanım ise, aileyi, toplumun değerleri ile sınırlı bir grup olarak kabul eder.

Aile modern toplumlarda evlilik yoluyla kurulur ve evlilik, aile birliğinin karakteristik niteliklerinden birisidir. Evlilik, aile kurmanın ilk aşaması olarak kabul edilir. Aile ve evlilik kavramları arasındaki fark şu şekilde belirtilmiştir. “Aile, bir grup ya da örgüt, evlilik ise çocuk yapmak ve yetiştirmek için yapılan bir kontrattır” (Gökçe 1991).

Evlenme şekli ve şartları, evlilik yaşı gibi hukuki durumlar ve kültürel değişiklikler evlilik yapısını ve sürecini düzenlemektedir. “Evlilik bir kurumdur, bir kadınla bir erkeği eş olarak birbirine bağlayan, çocuklara belli bir statü ve kimlik sağlayan, devletin, kontrol, hak ve yetkisi dâhilinde olan yasal bir ilişki biçimidir” (Özgüven 2001).

Framo (1996) evlilikte, eşlerin birbirlerine derin duygularla bağlandığını; sevgi, bağlılık, ait olma, mutlu olma gibi psikolojik ihtiyaçlarını karşıladıklarını belirtmiştir. Evliliğin, ailenin oluşumunu sağladığını, üyelerinin maddi ve manevi ihtiyaçlarını giderdiğini, üyelerinin güvende olmasını sağladığını, üyelerinin birbirine karşılıksız olarak yardım ettiğini ve sempati duyduğunu vurgulayarak evlilik ve aile arasındaki ilişkiyi anlatmıştır.

Hansen (1982) ise evlilik kavramını tanımlarken, eşler arasında birliğe, üyeleri arasındaki olması gereken açık ve güvenilir ilişkiye, bireylerin doğal

olabilmesine ve kişisel farklılıkların yaşanabilmesine, yakınlık, kırgınlık ve cinsellikle ilgili duyguların tatmin edilmesine vurgu yapmıştır.

1.2. Aile Tipleri

Sosyokültürel çeşitliliğe bağlı olarak tek bir aile tipolojisi yoktur. Aile çeşitleri şu şekilde sınıflandırılmıştır (Berksun 2008):

- 1) Aile içi egemenliğin ana ya da babada olmasına göre;
  - a) Babaerkil aile
  - b) Anaerkil aile
  - c) Eşitlikçi aile
- 2) Evlenme biçimlerine göre;
  - a) Evlenecek kişilerin sayısına göre
    - a. Monogamik aile
    - b. Poligamik aile
      - i. Polijini
      - ii. Poliandri
  - b) Akrabalık ilişkisine göre
    - a. Baba soylu aile
    - b. Ana soylu aile
    - c. Hem ana hem baba soylu aile
  - c) İkamet biçimine göre
    - a. Patrilokal aile
    - b. Matrilokal aile
- 3) Genel sınıflama
  - a) Çekirdek aile
  - b) Geleneksel geniş aile

1.3. Aile ve Evlilik Kavramlarının Tarihçesi

Osmanlı Devleti döneminde, “hane tipi” denilen şimdiki anlamda geniş aile diyebileceğimiz aileler yaygındı. Hane tipi aileden kastedilen, kardeşler, yakın

akrabaları da içeren en az üç kuşağın bir arada yaşadığı ailedir. Geleneksel geniş ailedeki değişimin başlaması, sanayinin gelişmeye başladığı, 19. yy dönemine rastlamaktadır. Bu dönemde tarım ve eğitim alanında yapısal değişime gidilmesi ve teknolojik değişiklikler etkilidir. Osmanlı zamanında aile kurumu “mecelle” ile düzenlenmeye çalışılmıştı ama aile hukuku ile ilgili konuları pek kapsamıyordu. Bu eksikliği gidermek için 1917 yılında, “Hukuk-u Aile Kararnamesi” çıkarılmıştır. Bunu takiben cumhuriyetin ilk yıllarında Medeni Kanun çıkarılmıştır. Geleneksel ailedeki köklü değişikliklere esas 1950 ‘li yıllarda rastlanmaktadır. Sanayileşme, teknolojik, ekonomik ve kültürel değişimler, kırsaldan kente artan göç, artan eğitim olanakları, Türkiye toplumunun yüzünü batıya çevirmesi ile birlikte geleneksel geniş aile yerini yavaş yavaş günümüz çekirdek ailesine bırakmıştır. Günümüze geldiğimizde ise geleneksel geniş aile şeklinin azalsa da özellikle kırsalda var olduğu, kent toplumunda ise tamamına yakınının çekirdek aile olduğu hepimizin gözlemleri neticesinde fark edilebilen bir durumdur (Berksun 2008).

Geleneksel geniş aile yapısının değişmesi ile birlikte sadece ailenin yapısal durumu değil, aile üyelerinin geleneksel rolleri de bu değişmeye başlamıştır. Geleneksel ailede kadının rolleri günlük ev işi ve çocuk bakımındır. Erkek ise evin ekonomik gelirini sağlamaktan sorumludur. Çekirdek aileye geçiş ile birlikte, kadının ev dışı işlerde çalışmaya başlaması, ekonomik özgürlüğünü kazanmasıyla birlikte benlik saygısı yükselmiş, ev içindeki rolleri de buna bağlı olarak değişmiştir. Kız çocuklarının eğitimine önem verilmeye başlanmıştır. Bu durum aile yapısının, işleyişinin, zamansal boyutta diğer faktörlere bağlı olarak nasıl da değiştiğinin iyi bir göstergesidir (Berksun 2008).

1.4. Aile ve Evlilikle İlgili Yapılmış Çalışmalar

Evlilik ve aile üzerine yurtdışında ve ülkemizde çok sayıda çalışma ve araştırma yürütülmüştür. Ailenin hem siyasal hem de dini otorite tarafından son derece önemsenmesi özellikle batı toplumlarında bu çalışmaların yürütülmesine kaynak teşkil etmiştir. Bu bölümde bu çalışmalar kısaca gözden geçirilecektir.

Batı toplumlarında özellikle 19. yy sonları ile 20. yy başlarında, ailenin karşılaştığı sorunlara çözüm arayışı sosyal hizmet mesleğinin odak noktasını

oluşturmuştur (Richmond 1917). Aile danışmanlığının Alfred Adler ile başladığı kabul edilmektedir. Adler, ruh sağlığı konusundan koruyucu önlemlere önem vermiş ve bunun da en önemli kısmının ana-baba eğitimi olduğunu vurgulamıştır. Bu amaçla 1920 'lerde aile eğitim merkezleri kurmuştur. Bu merkezlerde, ana, baba ve öğretmenlere çocuk eğitimi konusunda bilgiler verilmiştir. Adler kurucusu olduğu bu kurumlarda, sorunu olan bir aile üyesini diğer aile üyeleriyle birlikte görüşmeye almıştır. Eşleri görüşmeye çift olarak almıştır. Aile bireylerinin birinde görülen bir bozukluğun, hasta yalnız yaşamış olsaydı belki de bozukluğun ortaya çıkmayabileceği varsayımından hareketle, dikkatini kişilerarası etkileşim üzerine yoğunlaştırmıştır (Mosak 1979). Evli çiftler arasındaki sorunların çözümü, böylelikle evlilikte mutluluk ve doyumu artırmayı amaçlayan “evli çiftler çalışma grupları” veya “evli çiftler grup terapisi (sağaltımı)” evlilik danışmanlığının, “aile eğitim merkezleri” de aile danışmanlığının başlangıcını oluşturmuştur (Kuzgun 1991). Aile terapilerinin kökleri 1800 'lü yılların sonları ve 1900 'lü yılların başlarına dayanır (Berksun 2008). Sosyal hizmet içerikli çalışmalar, evlilik ve aile eğitimleri, evlilik danışmanlığına benzer uygulamalar sonradan aile terapilerinin filizlenmesini sağlamıştır. Başlangıçtan itibaren sosyal çalışmacılar aileyi temel yardım birimi olarak ele almıştır. Aile terapilerinin gelişmesinde sosyal çalışmacıların rolü büyüktür. Bir akım olarak ortaya çıkan evlilik ve aile yaşamı ile ilgili düzenlenen eğitimler, tipik bir kadın oluşturma, evliliğe, ebeveynliğe, aile yaşamına ilişkin dersler içermektedir. Bu eğitimlere katılanlar, derslerde kendi ilişkilerini tartışmakta ve aile yaşamını iyileştirmeye yönelik pratik bilgilere dayalı rehberlik hizmeti almaktaydılar. İlk evlilik danışmanlığı merkezleri 1930 'lu yıllarda kurulmuştur. En ünlü olanı, Emily Mudd tarafından yönetilen Philadelphia Evlilik Konseyi 'dir. Benzer yapılanmalar aynı tarihlerde Avrupa 'da ortaya çıkmıştır. İngiltere 'deki Evlilik Danışma Konseyi bu oluşumlara örnektir. Evlilik danışmanlığı sonraki yıllarda profesyonelleşerek Amerika 'da iki büyük organizasyonun doğmasına neden olmuştur. İlki, aile yaşamı alanında eğitimcileri kapsayan Aile İlişkileri Ulusal Konseyi (NCFR), diğeri ise, Amerikan Evlilik Danışmanları Birliği (AAMC) 'dir. Her ikisi de günümüzde aktiftir. Bunların yanı sıra, aile terapilerinin köklerini 1920 'li yıllarda ABD 'de başlayan daha sonra Avrupa 'ya yayılan çocuk rehberliği hareketinde arayan araştırmacılar da vardır. Çocuk rehberliği hareketinde, ruhsal

sorunların aile ortamı içinde şekillendiği vurgulanmıştır. 1950 'li yıllara gelindiğinde, Amerika ve Avrupa 'da şizofren hasta aileleriyle aile içi iletişim ve etkileşim üzerine başlatılan çalışmalara tanık olunmaktadır. Bu çalışmaların aile tedavisi modellerinin ortaya çıkışına zemin hazırladığı ve hızlandırdığından hiç kuşku yoktur (Berksun 2008).

Bizim tarihimize baktığımızda ise, Cumhuriyet öncesi dönemde, Türkiye 'de bilimsel anlamda aileyi inceleyen çalışmalara rastlanmamaktadır. 1960 'lara kadar yapılan çalışmalar genelde Türk aile yapısının eski Türk topluluklarından itibaren geçirdiği aşamaları vurgulamaktadır (Fındıkoğlu 1990). İlk ampirik (deneysel) ve geniş ölçekli çalışmalara 1960 'lı yıllarda rastlanmaktadır (Canatan 2009). 1950 'li yıllardaki değişim, aileyi de etkilemiş ve özellikle sosyologlar arasında aile araştırma konusu olmuştur. 1970 'li yıllara kadar çok az çalışma köy ve gecekondü ailelerine odaklanmıştır. Yasa 'nın "Ankara 'da Gecekondü Aileleri" (1960) isimli kitabı ve DPT tarafından yapılan "Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri" (1970) araştırmaları bunlara örnek olarak verilebilir (Canatan 2009). Ülkemizde genç nüfusun ağırlıklı olması, gelişmekte olan bir ülke olmamız, kadının ekonomik hayata katılması gibi etkenler devletin aile çalışmalarına ve politikalarına önem vermesini sağlamıştır. 1980 ve sonrasına bakıldığında, ülkemizde, genellikle aile çalışmalarının içeriğini "kadın ve sorunları" konusu teşkil etmektedir. Türk Sosyal Bilimler Derneği tarafından 1984 yılında yayınlanan "Türkiye 'de Ailenin Değişimi" derlemesi bu konudaki makalelerin toplandığı önemli bir örnektir. Bu dönemden sonra, kadının aile içindeki durumu ele alınarak aile içindeki rol ve statüler yeniden sorgulanmaya başlanmıştır. Osmanlıdan bu yana ailenin en önemli görevi olan toplumsallaştırmayı eş ve anne olarak üzerine alan kadının yaşam biçimi ve aile içindeki konumu değişimleri ile birlikte incelenmiştir. Sonraki senelerde, aile ilgili sosyolojik araştırmalar artmış, doktora ve yüksek lisans çalışmalarında da aile konusu işlenmeye başlanmıştır (Tokuroğlu 1991). Bu araştırmalar genellikle üniversite bünyesinde ve bireysel çabalarla başlamış ve giderek devlet kurumlarının da sahiplenmesiyle yeni bir ivme kazanmıştır. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Aile Araştırma Kurumu (AAK) bu bağlamda ayrı bir yer tutmaktadır. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGEM) kurularak aileye verilen önem giderek artmıştır. Ülkemizde yapılan bu

araştırma ve çalışmalara sosyolojik açıdan Canatan ve Yıldırım (2009) şu yorumu yapmıştır: “Yeniliklere rağmen ülkemizde halen gençlik ve evlilik üzerine ciddi araştırmaların olmaması büyük bir eksiklik. Aile konusundaki araştırmalarda, evlilik konusu daha çok mevcut durumu tasvir eden yaklaşımlarla ele alınmaktadır. Burada kişilerin evlilik karşısındaki tutumları ve kanaatleri fazla gündeme gelmemektedir. Örneğin, ilki 1987 yılında DPT tarafından yapılan “Türk Ailesi Araştırması” ve sonuncusu 2006 yılında ASAGEM ve TÜİK işbirliği ile yapılan “Aile Yapısı Araştırması”dır. Bu araştırmalarda deneklere evlilik ve ilgili konulara karşı tutumları sorgulanmıştır. Ancak ilkinin üzerinden çok zaman geçmiştir ve sonuncusunun da konuya sınırlı bir biçimde değindiği görülmektedir. Türk toplumunun genel değişme, kalkınma, kentleşme ve küreselleşme boyutlarına bakılarak Türk aile yapısının sayısal verilerinin ne anlama geleceği konusunda tek bir cümle bile sarf edilmemektedir. Araştırmada, hiçbir betimleme, açıklama ve yoruma da rastlanmamaktadır”

Volkan ve Çevik 1989 yılında, “Türk babaları ve aileleri” ile ilgili bir çalışma yapmıştır.

Aile ve evlilik üzerine yapılan araştırmaları genel olarak, aile içi iletişim, etkileşim, doyum, duygusal atmosfer, uyum, roller, ailenin işlevselliği gibi temel öğelerin araştırıldığı görece normal ailelerde yapılan ailenin işleyişine ilişkin araştırmalar ve psikiyatrik bir bozukluğa sahip birey(ler)in olduğu ailelerde yapılan araştırmalar olmak üzere iki gruba ayırabiliriz. İkinci grubu, ailede var olan bireysel psikopatolojilerin ailenin işleyişindeki yukarıda sayılan öğelerle bağımlı araştıran araştırmalar olarak betimleyebiliriz.

1.4.1. Görece Normal Ailelerde Yapılan Aile Çalışmaları

Aile ve evlilik sorunları ile uğraşan profesyoneller için klinik ortamda kullanılan ölçekler pratik faydalar sağlamaktadır. Özellikle müdahale alanlarını görmek, takipte objektiflik sağlaması ve zaman tasarrufu açısından önemlidir. (Thomas 1993). Gladding (2002) de aynı şekilde bu öneme atıfta bulunmuştur. Evlilik danışmanının eşlere, problem alanlarını en iyi şekilde göstermek ve onların neye ihtiyacı olduğunu ortaya çıkarmak için, ilişkileri hakkında dökümanete bilgi elde

etmek için evlilik ve aile danışmanlığında ölçek kullanmanın ve bu alanla ilgili yeni ölçeklerin geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Ülkemizde konu ile ilgili yapılan çalışmalarda uyarlamaların hâkim olduğu görülmektedir ve 2006 yılında Çelik “Evlilik Doyum Ölçeği” isimli ölçek geliştirmiştir. (Çelik 2006).

Burleson (1997) yaptığı çalışmada 30 sorunlu, 30 sorunsuz çiftten iletişim becerilerini ve evlilik doyumlarını değerlendirmelerini istemiştir. Böylelikle aile ilişkileri, iletişim becerileri, evlilik ilişkileri ve evlilik doyumunu incelemeyi amaçlamıştır. Sonuç olarak, iletişim becerileri ve evlilik doyumları arasındaki ilişkinin bazı değişkenlerle (iletişim becerisi, evlilik problemleri, cinsiyet, problem çözme) etkilenebileceğini göstermiştir. İletişim becerileri ve evlilik doyumları ile ilgili değerlendirmelerin sorunsuz çiftlerde daha olumlu olduğu hipotezini doğrulamıştır.

Evlilik ilişkisindeki depresif belirtiler ile ilgili 98 çiftin katıldığı bir çalışmada, eşler arasındaki depresif belirtiler ile olumsuz değer biçme, düşük yeterlik algısı, yetkinlik beklentisi ve benlik saygısı arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır. (Schafer 1998).

Kinnier (1991), benlik algısı ve yaşam doyumları yüksek olan çiftlerin aralarındaki çatışmaları gidermede daha istekli ve mücadeleci olduklarını göstermiştir.

Evli çiftlere yönelik etkileşim programının evlilik doyumları, dürüstlük, kendini açmaya etkisini inceleyen Milholand (1982) yaptığı bu izlem çalışmasında, kendini açma, dürüstlük değişkenlerinde olumlu anlamda bir farklılık saptamış ve bu farklılığın evlilik doyumunu olumlu etkilediğini belirtmiştir.

Eşlerin stresli olaylarla başa çıkmada birbirlerine verdikleri desteğin, evliliğe etkisini inceleyen Lew-Wiesel (1999), araştırmada dört bölümden oluşan bir form kullanmıştır. Stresli yaşam olayları ölçeği, eşler tarafından algılanan başa çıkma yeteneği ölçeği, olaylarla başa çıkmada eşlerin ihtiyaç duyduğu desteği ölçme ölçeği ve evlilik kalitesini artırma ölçeğidir. Sonuç olarak, kadınların evlilik kalitelerini artırmak için, eşlerini özellikle sorunlarla başa çıkma becerilerini geliştirmeleri için destekledikleri, erkeklerin ise sadece tehdit edici yaşam olayları ile yüzleştikleri zaman eşlerini destekledikleri ve bu şekilde evlilik kalitesini artırdıkları gözlenmiştir.

Houck (1994) yapmış olduğu alan çalışmasında kadınların eşlerine göre daha az oranda iletişim kurmaya eğilimli oldukları saptamıştır.

Noller ve Fitzpatrick (1990), iletişim biçimleri ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi inceleyerek, evliliğin ve iletişim tarzlarının zamanla farklılaştığını ve evlilik doyumu ile eşler arasındaki iletişim tarzı arasında bir ilişkinin olduğunu göstermiştir.

Pollock ve Die (1990), evli çiftlerin destekledikleri evlilik modeliyle aralarındaki iletişim biçimlerinin ilişkisini merak etmiştir. Evlilik Rol Beklentisi Envanteri, Evlilik Uyum Testi ve Evlilik İletişim Envanteri kullandıkları çalışmada, iletişimin anlamlı düzeyde evlilik uyumuyla ve evlilikte eşler arasındaki güç eşitliğiyle ilişkili olduğunu göstermişlerdir.

Burleson ve Denton (1997), evli çiftlerin evlilik doyumlarını ve iletişim becerilerini inceledikleri çalışmada, problem yaşamayan çiftlerin evlilik doyumu ve iletişim becerileri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu, evliliklerinde problem yaşayan çiftlerin ise evlilik doyumları ve iletişim becerileri arasında anlamlı düzeyde negatif bir ilişkinin var olduğunu göstermiştir.

Halford (1990) yaptığı kültürler arası çalışmada, iletişim biçimleri açısından kültürel farklılıkların olduğunu göstermiştir. Özellikle mutsuz çiftlerin olumsuz sözel ve sözel olmayan davranışlar gösterdikleri ve birbirlerine sözel saldırılarda bulduklarını saptamıştır. Alman çiftlerin Avusturyalı çiftlere oranla daha çok olumsuz sözel iletişim kullandıklarını, Avusturyalı çiftlerin ise eşleriyle ilişkilerinde olumlu sözel iletişim kurduklarını saptamıştır.

Vandenberg (2001), çiftlerin zaman içinde acı ve keder ile başa çıkma becerilerindeki değişimleri ile iletişim biçimleri arasındaki ilişkiye bakmıştır. Kaybın yoğun yaşandığı aşamalarda açık iletişimle ilgili olumlu tutumların yüksek acı ile ilişkili olduğunu ve acının zamanla düşüş gösterdiğini saptamıştır.

Johnson ve Booth (1990), ailelerdeki ekonomik değişimlerin, çiftlerin akıl sağlığını, evlilikteki mutluluklarını, iletişim biçimlerini etkilediğini ortaya çıkarmış ve çiftlerin ekonomik sıkıntı nedeni ile boşanmayı düşündüklerini göstermiştir.

Kirkpatrick, Kiger, Daphne, Riley ve Larsen (2001), yaptıkları araştırmada ailevi görevleri üç öge (ev işleri, duygusal sorumluluklar ve aile içindeki konum) altında incelemişler ve bu üç ögenin evlilik doyumuna olan etkisine bakmışlardır. Sonuçlara göre, ev işleri ile ilgili görevlerin, duygusal sorumlulukların ve ev içindeki konumun kadınlar için önemli olduğu ve onların evlilik doyumunu etkilediği saptanmıştır. Bu sonuçlar erkekler için de aynı etkiyi göstermiştir. Erkekler için

ayrıca işteki statü artışı evlilik doyumunu etkileyen önemli bir yordayıcı olarak görülmüştür. Ekonomik bağımsızlık, ev işlerinde harcanan zaman, cinsiyet ile ilgili sorumluluklar, hem kadınlarda hem erkeklerde, evlilik doyumunu dolaylı olarak etkileyen faktörler olarak saptanmıştır.

Tezer (1996), evlilik doyumu ve iş doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Katılımcılara evlilik yaşamı ölçeği ile iş doyumu ölçeği verilmiş ve bu ölçeklerden elde edilen puanlar arasındaki korelasyonlara bakılmıştır. Elde edilen sonuçlarda, evlilik doyumu ve iş doyumu arasında elde edilen korelasyon (ilgileşim) katsayılarının hem cinsiyete göre hem de tüm grupta anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir.

Aydemir Sevim (1999), evlilik ilişkisini geliştirme programlarını değerlendirmiştir. Evlilik ilişkisini geliştirme programlarının ortak amacının eşlere iletişim ve problem çözme becerilerini öğretmek olduğunu ifade etmiştir. Bu programların eşlerin evlilik ilişkisi üzerine olumlu etkilerinin olduğu vurgulanmıştır.

Kocadere (1995), iyi ve kötü evliliklerin özelliklerini belirlemeye yönelik bir çalışma yapmıştır. Evlilikle ilgili ele alınan on yedi alanın tamamında, iyi evliliklere göre kötü evliliklerde olumsuz özelliklerin çok daha yüksek oranda ortaya çıktığı gösterilmiştir. İyi ve kötü evlilikler arasında en çarpıcı fark, güven, yakınlık gibi duygular ile boşanmayla ilgili düşüncelerde ortaya çıkmıştır. Araştırmada elde edilen bulgularda en fazla dikkat çeken nokta, kötü evlilikleri olan deneklerin ele alınan her alanda iyi evliliklere göre daha fazla sorunla karşılaşmaları olmuştur. Kötü evliliklerde evliliğin her yönüyle olumsuz olarak algılanıp değerlendirilmesinin, kişide eşi ve evliliği hakkında muhtemelen bir birikim sonucunda gelişmiş olan, genel bir tutum ile açıklanabileceği tartışılmıştır. Ayrıca araştırmada evliliğin çeşitli yönleriyle bilimsel olarak çalışılabilmesi için ülkemiz şartlarına uygun objektif bir değerlendirme aracının geliştirilmesi gerektiği de vurgulanmıştır.

Yıldırım (1993) farklı sosyo-ekonomik düzeydeki evli bireylerin uyum düzeylerini incelemiştir. Elde edilen bulgulara göre kişinin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik düzey kişinin uyum düzeyini anlamlı ölçüde etkilemektedir. Sonuçlara göre üst sosyo-ekonomik düzeydeki kadınların uyum düzeylerinin alt sosyo-ekonomik düzeydeki kadınlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Üst sosyo-ekonomik düzeydeki erkeklerin uyum düzeylerinin daha alt sosyo-ekonomik

düzeydeki erkeklere oranla daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki erkeklerin ise alt sosyo-ekonomik düzeydeki kadınlara göre uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca orta sosyo-ekonomik düzeydeki erkeklerin uyum düzeylerinin, orta sosyo-ekonomik düzeydeki kadınlara göre yüksek olduğu ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki erkeklerin uyum düzeylerinin, üst sosyo-ekonomik düzeydeki kadınların uyum düzeylerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Günay (2000), evli çiftlerin düşünme modelleri ile evlilik uyum düzeyleri arasındaki ilişkiye bakmıştır. Uyumlu çiftlerin düşünme modellerindeki benzerliğin, uyumsuz çiftlere oranla daha fazla olduğu saptanmıştır. Evlilik süreçlerini uyumsuz olarak tanımlayan eşlerin, uyumsuz çiftlerden daha düşük fikir birliği, duygu ifadesi, bağlılık ve evlilik doyum düzeyine sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Acar (1998), bireysel özelliklerin, bireysel sorunların, evliliğe ilişkin demografik değişkenlerin, evlilik yaşamı ve ilişkileri ile ilgili sorunların evlilik doyum düzeyine etkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini Ankara'da SHÇEK 'ye bağlı sosyal hizmet kuruluşlarında çalışan üniversite mezunu, (açık öğretim hariç) evli 149 personel oluşturmuştur. Araştırma personelinin evlilik doyum düzeylerini saptamak için Evlilik Yaşam Ölçeği kullanılmıştır. Buna ek olarak, personelin bireysel ve evlilik durumlarına, sorunlarına ilişkin bilgi toplamak için bir anket formu hazırlanmıştır. Elde edilen sonuçlarda personelin bireysel özelliklerinin yaş, cinsiyet, meslek vb. (fiziki görünüm hariç) evlilik doyum düzeylerini etkilemediği görülmüştür. Ayrıca çalışmada evlilik süresi, evlenme biçimi, ilk evlenme yaşı vb. demografik değişkenlerin evlilik doyumunu etkilemediği görülmüştür. Araştırma sonuçlarında personelin bireysel sorunlarının, yani sağlık durumlarından memnun olmama, alkol kullanımı, özrürlük durumu gibi değişkenlerin evlilik doyumunu etkilemediği gözlenmiştir. Öte yandan eş, duygu ve düşüncenin paylaşımı, ev içinde ve ev dışında sorumlulukların paylaşımı, eşten yeterli saygı ve sevgi görme, eş ile sosyal etkinliklere katılma, eş ile gelirin harcanması konusunda anlaşma, cinsel konularda anlaşma, birbirine yeterince güvenme, otorite paylaşımı konusunda birliktelik, rol çatışmasının olmaması, evlilik ilişkisine yakın akraba ve arkadaş müdahalesinin olmaması, eşi tarafından sözlü ve fiziksel şiddete maruz kalmama, sosyo-ekonomik düzey farkının olmaması (ulus,

kültür, mezhep farkları hariç) gibi evlilik yaşamı ve ilişkileri ile ilgili sorunların bulunmamasının evlilik doyumunu olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Kastro (1998), yaptığı çalışmada, evlilik uyumu ve depresyon arasındaki ilişkiye bakmıştır. Araştırma grubunu eşlerden biri veya her ikisinin depresyon tanısı aldığı 30 çift ve terapi sürecinde olmayan 30 kontrol çifti oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında Beck Depresyon Ölçeği, Semptom Tarama Listesi ve Eşler Arası Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular sonucunda evlilik uyumu ve depresyon arasında bir ilişkinin varlığı saptanmıştır.

Arslan (1996), yaptığı çalışmada evli kadın ve erkeklerin cinsel doyum düzeylerini incelemiştir. Sonuçlara göre, evli kadın ve erkeklerin cinsel doyum düzeyleri farklı bireysel niteliklere, aileye yönelik niteliklere ve cinsel yaşamla ilgili tutum ve değerlere göre değişiklik göstermektedir.

1.4.2. Bireysel Psikopatolojisi Olan Birey(ler)e Sahip Ailelerle İlgili Yapılan Çalışmalar

Psikiyatrik bozukluğu olan birinin bulunduğu ailelerde, aile işlevlerinin değerlendirilmesine yönelik çalışmaların şizofrenik hastalar ve aileleri üzerinde odaklandığı belirtilmiştir. Bu konudaki çalışmaların hemen hepsinde, şizofrenik hastaların, işlevlerini sağlıklı bir şekilde yerine getiremeyen patolojik ailelerden geldikleri üzerinde durulmuştur. 1976 yılında Özbek ve Volkan, kırsaldan büyük şehirlere ve Avrupa'ya göç eden, "uydu-genişletilmiş aile" diye tanımladıkları ailelerle ilgili yaptıkları çalışmada, bu ailelerde olan psikiyatrik problemleri araştırmışlardır. Ülkemizde konu ile ilgili yeterli çalışma bulunmamakla beraber konu araştırmaya açıktır (Bulut 1993).

Miller, psikiyatrik hastaların aile işlevlerine bakmıştır. Hastalık tanılarını için DSM-III kullanmış, aile işlevlerini ölçmek için Aile İşlevlerini Değerlendirme Ölçeği kullanmıştır. Hasta kişinin aile işlevlerini gerçekçi değerlendiremeyeceği ön kabulü ile analizlerde sadece aile cevapları kullanılmıştır. Bu çalışmada en önemli bulgu, hasta ailelerinin sağlıklı ailelere kıyasla işlevlerini yerine getiremeyen aileler olmasıdır. Hastalık tanılarında göre değerlendirildiğinde, alkol bağımlısı üyesi olan ailelerin "rol" işlevi dışındaki tüm işlevlerinin diğer tanılara sahip hasta üyeleri olan

ailelere oranla daha bozuk olduğu saptanmıştır. İletişim, içtenlikle ilgilenme ve genel işlevler konusunda en kötü işleve sahip olanların uyum bozukluğu yesi olan aileler olduğu gözlenmiştir. Bu araştırma sonucunda farklı tanı konmuş hastaların ailelerinin farklı işlevlerde bozukluk gösterdiği ortaya çıkmıştır. Araştırmacılar bu bulguya dayanarak, ailedeki belirli konulardaki işlev bozukluklarının belirli psikiyatrik bozukluklara zemin hazırladığını ifade etmişlerdir ki bu sonuç tartışmaya açıktır ve daha çok araştırma gerektirmektedir (Berksun 2008).

Keitner (1987), intihara teşebbüs eden ve etmeyen hastaların aile işlevlerine baktığı çalışmasında araç olarak aile işlevlerini değerlendirme leği kullanmıştır. Hasta bulunan ailelerde işlevler anlamlı derecede bozuk çıkmıştır. İntihara teşebbüs eden hastaların gerek teşebbüs etmeyen hastalara oranla gerek de kendi ailesine göre aile işlevlerini daha bozuk algıladığı görülmüştür.

Keitner ‘in başka bir çalışmasında, depresyonlu hastaların aile işlevlerine bakılmıştır. lme aracı olarak Aile Değerlendirme leği ve Hamilton Depresyon leği kullanılmıştır. Depresif hastanın bulunduğu ailelerde aile işlevleri, hem akut dönemde hem de iyileşme dönemlerinde kontrol grubu aile işlevlerine göre daha bozuk çıkmıştır (1987).

Keitner ‘in diğer bir çalışmasında işlevleri bozuk Amerikan ve Macar aileleri kıyaslanmış, Macar aileleri, ailedeki kural ve kontrollerden Őikyet ederken, Amerikan aileleri, problem çözme, iletişim, birbiriyle içtenlikle ilgilenme ve genel işlevlerde bozukluk göstermiştir (1987).

Ailedeki duygusal etkileşimi incelemek amacıyla, Doane (1988) ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş olan Family System Functioning (FSF), klinik ortamda kullanılmıştır. Ölçek aile işlevleri ile ilgili bazı temel konuları içermektedir. Sonuçta aileler soğuk ve ilgisiz, dengeli ve aşırı ilgili olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Hastayı çok eleştiren annelerin duygusal olarak aşırı ilgili oldukları, bu kadınların görüşmeler sırasında kocalarına da düşmanca tavır takındıkları, kocaların ise olumlu bir biçimde karşılıklı verdikleri gözlenmiştir. Babalarda hasta çocuklarını eleştirme davranışı daha az bulunmuştur. Yapılan değerlendirmelerde, hasta ailelerinde, etkili katılımda ‘‘ilgisiz’’, hastaya yönelik eleştirilerde ‘‘aşırı’’, duygusal ilgilenmede ‘‘az ilgilenen’’ bir yapıya sahip oldukları gözlenmiştir.

Kahramanoğlu ve Bulut, 1986 yılında Ankara Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği kapalı katlarında tedavi görmüş hastaların sosyal uyumları ile ailelerinin beklenti ve sorunlarını incelemiştir.

Gündoğdu (1995) otistik ve normal çocuğa sahip annelerin ve babaların evlilik uyumlarını algılamalarını karşılaştırmıştır. Araştırmada evlilik uyumu algısı için Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Bu çalışma sonucunda, otistik çocuğu olan eşlerin evlilik uyumlarını daha iyi algıladıkları saptanmıştır.

Berksun (1992), şizofreni etyopatogenezi (oluşumundaki nedenler) ve prognozunda (gidişat) etkisi olduğu sanılan ve aile faktörü olarak düşünülen, “ailelerde expressed emotion (duygu dışavurum) düzeyini” ölçmeye yarayacak bir ölçek geliştirmiştir. Araştırmada 27 ‘si şizofren yakını olmak üzere toplam 46 denek yer almıştır. Bu çalışma, ülkemizde yapılmış ailelerle ilgili bir ölçek geliştirme çalışmasıdır.

1.5. Ailenin İşlevleri

Bireyin her türlü ihtiyaçlarını karşıladığı, kişisel gelişimlerinin temellerinin atıldığı, maddi manevi tatmin sağladığı yer olan aile, aynı zamanda bireyi topluma, geleceğe hazırlamakla yükümlüdür. Zaman boyunca değişen aile anlayışı ve işleyişinden dolayı araştırmacılar, ailenin kimi işlevlerinin azaldığı kimi işlevlerinin kaybolduğunu düşünmektedirler (Berksun 2008).

Ogburn (1963) ‘a göre ailenin işlevleri; ekonomik ihtiyaçları karşılamak, statü sağlamak, çocukların eğitimini planlamak, din eğitimi vermek, boş zaman faaliyetlerini değerlendirmek, aile üyelerinin birbirini koruması ve karşılıklı sevgi ortamı oluşturmaktır.

Ackerman (1958) ‘a göre, genel olarak biyolojik, sosyal, psikolojik ve ekonomik işlevler olarak tanımlanmıştır.

Yukarıda bahsedilen bu işlevler bir zincirin halkası gibidir. Birindeki bir zayıflık diğerlerini de etkileyecektir. Bu işlevler arasındaki uyum da işlevlerin kendisi kadar önemlidir (Berksun 2008).

Epstein ve Bishop (1983), sağlıklı aileyi; sorunlarını bir araya gelerek çözebilen, birbirine duygusal olarak bağlı, özgürlüklerini önlemeyecek şekilde ilgili,

herkesin kendinden beklenen rolü etkin bir biçimde gerçekleştirebildiği, birbirlerinin davranışlarını aşırıya kaçmayacak şekilde kontrol edebilen ve aralarında açık, rahat, dolaysız bir iletişim bulunan üyelerden oluşan aile olarak tariflemektedir.

Ailenin işlevlerinin sağlıklı bir biçimde yerine getirilmesi aile üyelerinin ruh sağlığı ile de yakından ilgilidir. Ailedeki işlevler, roller, statüler, iletişim ve ilişkiler ailenin psikolojik dengesini kurmada, aile içi duygusal atmosferi yaratmada ve bunun devamını sağlamada önemlidir. İşte bu dengenin sağlanmadığı durumlarda da bireylerde ruhsal bozukluklar görülebilir. Yörükoğlu (1978), “Sağlıklı ailelerden gelen kişiler ruhsal yönden daha sağlıklıdır” demiştir. “Bunalım ve şüphecilik daha az gösterirler, olumsuz olaylar karşısında hemen endişeye kapılmazlar. Çevresindekilerle daha iyi ilişki kurabilirler. Geleceğe yönelik olumlu düşünürler. Sağlıksız aileden gelenler ise, içe kapanık, bağımlı, çevresiyle iyi ilişkiler kuramayan, şüpheli, geleceğe olumsuz bakan kişilik yapıları göstermektedir”

Bu çalışmalara göre diyebiliriz ki, her iki durum da birbirini tetikleyebilmektedir. Ruh sağlığı bozuk bireylerden oluşan ailenin işlevleri de bozuk olabilmektedir, nitekim işlevleri bozuk olan ailelerin bireylerinde ruhsal bozukluk daha sık görülebilmektedir.

1.6. Sağlıklı ve Sağlıksız Ailenin Özellikleri

Basitçe, yapması gereken işlevleri yerine getirebilen aile sağlıklı aile, getiremeyen aile sağlıksız aile kabul edilebilir. Sağlıklı ailenin özelliklerine ilişkin yazarlar arasında mutabakat henüz yoktur çünkü yukarıdaki bölümlerde bahsettiğim gibi ailenin genel tanımı için bile henüz mutabakat oluşmamıştır. Sağlıklı aileyi tanımlayan her otorite tanımlamasını, ailenin kendine göre en önemli gördüğü işlevini ön plana çıkararak yapmıştır.

Pollak (1965), iletişim ve işbirliğinin önemine vurgu yaparak, sağlıklı evlilik ilişkilerinde etkileşim kalıplarının, ilişkilerin karşılıklı olarak doyumlu olması varsayımına dayandığını, yaşa ve evlilik süresine göre çıkan birtakım sorunların sağlıklı ailelerde olumlu iletişim ve işbirliği ile ortadan kaldırılabileceğini savunmaktadır.

Ackerman (1966), sağlıklı ailede çiftlerin, evlilik rollerinde uyum içinde olduklarını, ortak amaçlara ve değerlere sahip olduklarını, çatışma meydana geldiğinde her ne kadar sorun çıkarsa da üyelerin uygun çözümler aramada işbirliği yaptıklarını vurgulamıştır. Suçluluk duyguları olmadığını, bir üyenin üzerine yüklenme, onu günah keçisi haline getirme gibi davranışların olmadığını, eşlerin birbirini olduğu gibi kabul ettiğini, birbirlerine saygı duyduğunu ve değişiklikleri anlayışla karşıladıklarını, en önemlisi tüm bu davranışları ilişkiyi geliştirmek için araç olarak kullandıklarını belirterek sağlıklı ailenin kapsamlı bir tarifini yapmıştır.

Glick ve Kessler (1980), sağlıklı ailede esnek bir otorite yapısına odaklanmıştır.

Geçtan (1982), karşılıklı saygı, işbirliği, eve, çocuklara ve yakın dostlara karşı sorumlu davranmanın sağlıklı aile göstergesi olduğunu vurgulamıştır.

Taneli (1987) ise bu konuda, optimal (en uygun) iletişimin önemini belirtmektedir.

Sağlıklı aileden bahsederken söz etmeden geçilmemesi gereken bir husus ise, ailelerin hayatları boyunca sağlıklı ve sağlıklı süreçler geçirebileceğidir. Bir ailenin yaşam evrelerinin bir kısmında sağlıklı olması, bu durumun bir ömür süreceği anlamına gelmemektedir (Berksun 2008).

Yukarıda sıraladığım sağlıklı aile tanımlarını kombine edersek, sağlıklı aileyi şu özellikler nitelendirmektedir; aileye ve üyelerine bağlılık, üyelerin birbirini takdir etmesi, beraber vakit geçirme isteği, dini yönelim, açık iletişim, işbirliği, saygı, adil rol dağılımı, rollerin hakkıyla yerine getirilmesi, ortak amaç ve değerler, çatışmaya girmeden sorunlara çözüm odaklı yaklaşma, esnek ve paylaşılabilen otorite, değişim ve yeniliklere olumlu bakış, temel gereksinimlerin karşılanması, duygusal paylaşım ve doyum, sorunlara aşırı duyarlı olmama, duyguların net ve yalın aktarımı ve kaliteli zaman geçirmedir (Berksun 2008).

Sağlıksız ailede bahsedecek olursak ise yukarıdaki saydığımız niteliklerin tersini düşünebiliriz. Üyeleri birbiri ile az konuşan ve açık bir iletişim içinde olmayan, aileyi ilgilendiren konularda birlikte konuşup çözüm aramayan, üyelerinin birbirine gerçek yakınlık kurmadığı/kuramadığı ve olumsuz duygular beslediği aileler, sağlıksızdır (Turan 1988).

Freedman (1981), çiftlerin evlilik süreci içinde evlenmeden önceki beklentilerinin karşılanmadığı durumda ilişkilerinin bozulacağını, birbirlerine anlayış göstermeyeceklerini ve bu duygu/davranışların çocuklara yansıtacağını söylemiştir.

Greene (1970), çiftlerin başlıca sorun alanları olarak, eşlerin duygusal ihtiyaçlarını karşılayamaması, sık kavgalar, cinsel tatminsizlik, ekonomik açıdan fikir ayrılıkları, sadakatsizlik, iletişim azlığı ve çocuklar nedeniyle çatışmayı söylemiştir.

Benim en çok beğendiğim sağlıksız aile tanımı ise, eşlerden birinin nörotik istekleri ve diğerinin de onu idare etme sorumluluğunu yüklenmesi sonucu ailede sağlıksızlığın başlamasıdır (Ackerman 1966).

Birbirleriyle açık iletişim kuramayan, iletişim ve etkileşimin olmadığı, eşler arasında fikir ayrılıklarının yaşandığı, karşılaşılan kriz durumlarıyla baş edemeyen, problemlerin çözümsüzlükle sonuçlandığı, sürekli çatışma içerisinde olan, farklı ego idealline sahip, esnekliğin hâkim olmadığı, kuralsızlığın yaşandığı bir ortamda elbette sağlıksız bir durum söz konusudur. Bu sağlıksız ortamın üyelerde oluşturduğu stres yükü, bu durumla baş etmek için uygulanan sağlıksız çözümler (aile grubu içinde rol alan kişilerin eksilmesi veya ilavesi, kişilerin hayatında esas olan rollerde değişiklik olması veya kendilerine uygun olmayan bir role geçmek zorunda kalmaları gibi) sorunları büyüterek, sağlıksız ortamı kısır döngüye sokabilir (Friedlander 1991).

1.7. Aile İçi İletişim

Üyeleri bulunan bir gruptan veya sistemden bahsediyorsak üyeler arasındaki iletişimden de bahsetmek gerekir. İletişim, sistemin içindeki olduğu kadar dışındaki olaylarla da ilişkilidir. Kişilerin sözle ya da davranışla birbirlerini etkilemesi iletişimin bir sonucudur. Ailede iletişim, hem karı-koca olarak eşlerin birbirleriyle iletişimini, hem anne-baba olarak çocuklarla iletişimi hem de çocukların kendileri arasındaki iletişimlerini kapsamaktadır.

Olson, McCubbin ve Barnes (1983), "Circumplex Model of Family" diye adlandırdıkları bir aile modelinden bahsetmişlerdir. Bütünlük (cohesion), uyum

(adaptability) ve iletişimi üç temel kavram olarak ele alan bu modele göre; iletişim, diğer iki kavramın aile içinde işlerlik kazanması için olmazsa olmazdır.

Aile dinamik bir yapı olduğundan, bu yapı içerisinde iletişimin olmadığı bir an bile yoktur. Öyleyse aile içi iletişimin, evlilikte mutluluğu etkileyen unsurlardan biri olduğunu söylemek zor değildir. Griffin ve Greene (1999), aile içi iletişimi, sözel/sözel olmayan iletişim ve eşler arası iletişim/eşlerin diğer aile üyeleriyle olan iletişimi olmak üzere iki türlü gruplandırmıştır.

Fowers (1993) ise aile içi iletişimin iki görevinden bahsetmiştir. Eşlerin karşılıklı olarak birbirini anlaması için çaba göstermesini, duygusal yakınlıkla ilişkilendirmiştir. Diğeri ise iletişim problemleri yaratan yaşamsal zorluklarını birlikte çözmeye yardımcı olmasıdır.

Eşler arası iletişimde yaşanan sorunları tahmin etmek zor değildir. Eşlerin ilişkileri düşünüldüğünde her türlü ortak alanları için iletişim zorluklarından bahsedilebilir. Cinsel işlev bozuklukları, sosyokültürel farklılıklar, iletişim yetenek(sizlik)leri, zaman paylaşımı, iş ve çevrenin etkileri, sadece eşe yoğunlaşmak, çocukluktan yetişkinliğe geçiş, birbirlerini tanıma ve maske takma, sınırları belirlemek, aldatma, beklenti düzeyleri, otorite mücadeleleri, kadınların hassas dönemleri, sorumluluklar, bir tarafın kendini feda etmesi, alkol, uyuşturucu ve madde kullanımı, gerçek yüzün saklanması, farklı kişilikler ve bakış açısı, farklı hobi ve zevkler, yöresel ve kültürel farklar, fazla yaş farkı ve fiziksel uyumsuzluk, ekonomik zorluklar, ailenin müdahalesi ve aileye aşırı düşkünlük olarak sıralanabilecek bu liste istenirse kabartılabilir (Berksun 2008).

Çocuğun gelişiminde ve eğitiminde aile içi iletişim önemlidir. İnsan için iletişimin başladığı nokta ve vasat aile ortamıdır. İletişim sorunlarının yaşanmadığı sağlıklı ailelerde çocuklar daha rahat kendilerini ifade etme imkânı bulurlar, kimlik ve kişilik gelişimleri daha sağlıklıdır, bağımsız, sorunsuz, duygularını ve düşüncelerini rahat aktarabilen sağlıklı bireyler olarak yetişirler. Anne-babanın çocuğu/çocuklarıyla sağlıklı bir iletişim için yeterli ve kaliteli zaman geçirmesi, empati (duygudaşlık), açık ve net iletişim kurması, etkin dinlemeleri önemlidir. Ayrıca çocukla iletişimde çocuğun yaşı, cinsiyeti ve kişilik özellikleri de önemlidir (Berksun 2008).

Ponzetti ve Long (1989), aile içi iletişimin iyi olmasını sağlıklı bir evlilik yordayıcısı olarak görmüştür. Ayrıca etkili iletişim kavramından bahsetmiştir. Ortak ilgilerin olması, problem çözme kapasitesinin olması, değişime uyum sağlayabilme, ortak sorumluluk alma ve sorumlulukları paylaşma, birlikte eğlenebilme gibi özelliklerden bahsetmiştir ve bunları doyum sağlayan çiftlerin yapabildiklerini söylemiştir.

Aile içi iletişimde, espri, şaka ve mizahın aile fertleri arasındaki etkileşimi güçlendirdiği söylenmiştir. Bu ailelerin birbirlerine karşı duygularını bastırmadan aktarabildikleri, bunun da sağlıklı bir ilişki kurmada önemli olduğu belirtilmiştir (Wuerffel 1990).

Faloon (1986), aile içi iletişimden üç şekilde bahsetmiştir. Birincisi, birey olarak her aile üyesinin problem çözme işlevinde zayıf ve güçlü yanlarını ortaya çıkarmalıdır. İkincisi, bir grup olarak ailenin problem çözme işlevinde zayıf ve güçlü yanları ortaya çıkarılmalıdır. Üçüncüsü, aile içinde ki problem davranışları ortaya çıkarmaktır.

Etkili bir iletişim için aile üyelerinin iletişim konusunda eğitilmeleri gerektiği, etkili iletişim ile aile üyelerinin karşılıklı olarak birbirine saygı duyabilecekleri, empati duygularının gelişeceği, uyumlu ve koordinasyonlu davranacakları, üyelerin özgüvenlerinin gelişeceği, aile ilişkilerinden sağlanan doyum oranının yükseleceği söylenmektedir (Berksun 2008).

Aile sorunları genelde iletişim eksikliği veya aksaklığından kaynaklanmaktadır. İletişimin olmaması aile üyelerini yalnızlığa sürükler. Ailedeki iletişim bozukluklarının yarattığı sorunlar şöyle sıralanmıştır: - Aile üyelerinden her birinin sadece kendini düşünmesi, - Aile üyelerinin birbirinin duygu, ihtiyaç ve arzularına olumsuz yaklaşımı, saygı duymaması, - Üyelerin birbirini desteklememesi, - Kesin değer ve davranışlar koyarak birbirinin özgürlüğünü engelleme, - Olumlu, anlamlı ilişki kurma deneyiminden yoksun olma, - Aile üyeleri arasında iletişimin olmaması, - Aile üyelerinin birbirini yanlış anlaması (Green 1970).

Evlilikte iletişimin aksaması durumunda, iletişim problemlerini eşlerden birinin diğerine söylemesi, etkili iletişim tekniklerinin öğretilmesi, problemin çözümü için katkıda bulunmaktadır ancak bu tip yaklaşım evlilikte var olan iletişim biçimlerini kısa süreli olarak etkilemektedir (Noller 1990).

Berksun (2008), eşler arasındaki savunucu iletişim tarzının, eşlerin birbirlerini anlamasını, birbirlerine karşı empati geliştirmelerini engellediğini, bunun da evlilikte çatlamalara neden olduğunu belirtmektedir.

1.8. Aile İçi Etkileşim

Aile içinde yaşanan iletişimin sürekli bir etkileşime neden olması başka bir kavramı ortaya çıkarmaktadır: Aile içi etkileşim. Bunun, sosyal, psikolojik ve genetik özellikler taşıdığı söylenebilir. Bu bahsedilen unsurlar çerçevesinde bireylerin birbirinden etkilenmesi doğal ve kaçınılmazdır. Psikososyal yönden gelişen çocuğun ilk etkileşime uğradığı yer aile ortamıdır. Bireyin, kimlik ve kişilik kazanması, kendine güvenmesi, sosyal ve kültürel gelişimi ailede başlar. Aile fonksiyonlarının işler durumda olması bu yüzden önemlidir.

Ailedeki normal etkileşimi engelleyen faktörler olarak şunlardan bahsedilmiştir: “- Aileyi ve bireyleri ilgilendiren konular üzerinde yüzeysel konuşma - Aşırı soru sorma, yersiz şüphe ve tereddütler, - Yapay ilgi gösterme, - Konuşma ve izah etme olmadan, karşı tarafın hareketlerini, düşüncelerini yorumlamaya ve tahmin etmeye çalışma, - Geçmişteki üzücü ve tatsız olayların sık sık gündeme getirilmesi, - Sorulan soruları cevapsız bırakma, -Bireylere söz ile baskı kurmaya çalışma, - Abartılı bir şekilde onaylama veya reddetme, - Sık sık öneride bulunma veya kişisel düşünceleri kabule zorlama, - Suçlama, eleştirme, olumsuz değerlendirmeler yapma, - Emir verme, tehdit etme, - Samimiyetten uzak kalma, yalan söyleme, - Alay etme, küçük düşürmeye çalışma, fikirlere değer vermeme, - Olayların olumsuz yönlerini çıkarmaya çalışma, - Küçük hataları çok abartma, - Fedakârlığı devamlı karşı taraftan bekleme, - Ortak faaliyetlere gereken önemi vermeme, - Karşıdakini ifade etme imkânı tanımama” (Berksun 2008).

1.9. Aile ve Evlilik ile İlgili Yaklaşımlar

Aile ve evlilik kavramlarını daha iyi anlamak için bu konudaki kuramlara kısaca değinmek gerektiğini düşündüm. Bunlardan aşağıda kısaca bahsedilmiştir.

1.9.1. Sistem Yaklaşımı

Bu kuramda, aile açık bir sisteme benzetilmektedir ve dinamik bir yapısının olduğu söylenmektedir. Aile, iç sistemindeki üyeleri arasındaki iletişimden ibaret değildir. Yaşadığı toplumla ve toplumun özellikleriyle de iletişim içindedir. Aileyi değerlendirirken bu durum göz ardı edilmez. Bu bakışın pratik açıdan bize kazandırdığı fayda, ailenin dış sistemle kurduğu ilişkide meydana gelen bir sorunun, iç sistemini etkileyebileceğidir ve tersi de düşünülebilir. Yani aileye bir bütün olarak bakmak gerektiğidir (Jones 1994).

Sisteme benzetilen ailenin; bütünlük, geribildirim ve eşsonluluk denilen özelliklerinden bahsedilmiştir. Eğer bir sistemden bahsediyorsak, sistem dediğimiz bütün, parçaların tamamından oluşur ve bütünü oluşturan parçalar birbirini kaçınılmaz olarak önemli derecede etkiler. Sistem yaklaşımına göre sağlıklı geribildirim, sistemin bütünlüğü ve devamı açısından elzemdir. Eşler arasındaki bir problemin fark edilip diğerine makul bir şekilde söylemesi sağlıklı geri bildirim için iyi bir örnektir ve sistemin kendini gözden geçirip tekrar bir denge ve düzene (muhtemel daha sağlıklı bir denge ve düzen) gitmesine neden olur (Jones 1994).

Sistem yaklaşımına göre karı-koca ilişkisi temeldir. İhtiyaçların giderilmesi, farklılıkların tartışılması, birlikte karar alma, cinsellik ve bağlılık gereksinimlerini giderme ve bir eşin diğerine davranış biçimi, temeli oluşturan eş alt sistemini etkilemekle birlikte diğer sistemlerin iletişimini ve etkileşimini de etkilemektedir (Nazlı 2001).

Bu yaklaşım biçiminde aile, alt sistemlerden oluşan ve birbirini etkileyen bir bütün olarak görülmekte ve aile sisteminin devamlılığının sağlanmasında alt sistemlerin birbirleri ile olan etkileşiminin önemli olduğu belirtilmektedir. Ayrıca eşler, çocuklar, çocuklar-anne, çocuklar-baba alt sistemlerinin içerisinde var olan bir problemin diğer alt sistemleri etkilediği vurgulanmaktadır (Çelik 2006).

1.9.2. Yapısal Yaklaşım

Bu kuram, Salvador Minuchin (1981) tarafından geliştirilmiştir. Kişi bağımsız unsur olarak ele alınmaz ve mutlaka çevresiyle etkileşim halindedir. Hiçbir

insan kendi başına izole bir biçimde yaşayamaz, dolayısıyla Minuchin'e göre insan mutlaka sosyal etkileşimde bulunan ve etkiye tepki veren bir varlıktır. Minuchin, "her ailenin bir yapısı vardır ve biz bu yapıyı anlayarak, yapı üzerinde değişiklikler yaparak aileyi yeni duruma getirebiliriz" diye düşünmektedir. Eş, anne-baba ve çocuklar alt yapılarından bahsetmiştir.

Aileye, ailenin sosyal yapısı ve sosyal yapının parçalarını oluşturan alt yapılar nasıl etkileşime girer, eşler ve çocuklar arasında denge nasıl kurulmuştur ve etkili olmayan iletişim biçimleri nasıl ortaya çıkmıştır sorularından hareketle yaklaşılır (Goldenberg 1996).

1.9.3. Davranışçı Yaklaşım

Bu kuramda, alt sistemler arasındaki işlevsel olmayan davranışlar işlevsel davranışlarla yer değiştirilerek davranış düzenlemesine gidilir ve böylece aile ve evlilikteki doyumun olumlu bir yönde değişmesi, evlilik doyumunun ve uyumunun artması amaçlanır. Problem çözme becerilerini öğretmek gereklidir. Bu yaklaşıma göre, davranış, öğrenme sonucunda ortaya çıkmaktadır. Etkisiz ve olumsuz davranışlar da öğrenilmiştir ve bu davranışlar pekiştirildikçe evlilikteki sorunlar artmaktadır. Bu davranışı devam ettiren ve davranış üzerine etki eden faktörler üzerinde durulur. Cezalandırmalar ve ödüller davranışın ortaya çıkmasında ve sürdürülmesinde önemlidir, pekiştireç görevi görmektedir. Davranış değişikliklerinin yaratılmasında davranışa etki eden, ortaya çıkaran ve sürekliliğini sağlayan etmenler saptanarak pozitif pekiştireçlerle yer değiştirilir. Bu durumda eski istenmeyen ve sağlıksız davranışlar, yerini yeni sağlıklı davranışlara bırakabilmektedir. (Gladding 2002, Çelik 2006).

1.9.4. İletişim Yaklaşımı

Bu bölüm yukarıdaki "aile içi iletişim" bölümünde anlatılmıştır.

1.9.5. Bilişsel Yaklaşım

Bilişsel yaklaşım, bildiğimiz gibi, kişinin farkında olmadığı ama onu yönlendiren mantıksız düşünce kalıplarına odaklanıp, onları kişiye fark ettirip, mantıklı ve sağlıklı olanlarıyla değiştirmeyi amaçlar. Bireyin kendisini ve çevresindekileri tanıması ve kabul etmesi istenir, bunu nasıl yapacağı öğretilir. Aile üyelerinden duygularını tanıması istenir, duygularını rahatça sergilemeleri için cesaretlendirilir. Bu yaklaşım biçimde aile üyelerinin birbirleriyle ilgili duygu ve düşünceleri önemlidir. Yanlış anlamalar, yanlış inançlar gerek eşler arasında gerekse de diğer üyeler arasında çatışma ortamı yaratmakta ve ailenin mutluluğunu etkilemektedir (Çelik 2006).

1.9.6. Stratejik Yaklaşım

Bu kurama göre, aile ve evlilik sorunları sevgi ve saldırganlık arasındaki ikilemlerden doğmaktadır. Aile kuralları, aile dengesi, karşılık, gereksiz kurallar, simetrik ilişki, döngüsel nedensellik gibi kavramlar içermektedir. (Gladding 2002). Yine bu kuramda da eşler arasındaki iletişim üzerinde durulmaktadır. Kronik sorunlardan, yapısal sorunlardan ve işlevsel sorunlardan bahsedilmektedir (Nichols 2002).

1.9.7. Psikoanalitik / Psikodinamik Yaklaşım

Freud'un klasik çalışmalarının aile hayatına modifiye edilmesiyle, yorumlanmasıyla ve uygulanmasıyla ortaya çıkmıştır. Ackerman (1958), bu uyarlamayı "paylaşılan patoloji" (interlocking) ile açıklamıştır. Yani, aile üyelerinin bilinçaltında, bu üyeleri ortak şekilde hareket ettiren ve yönlendiren bir dinamikten bahseder. Eğer üyeler bu yazısız kuralları çiğnerlerse, aileyi karşısına almak veya almamak (onun eski düzenine uyum sağlamak) konusunda çatışma yaşayacaktır.

Nesne ilişkileri kuramına da uyarlama yapılmıştır. Yoğun duygusal bağlar kurduğumuz ilişkilerin olabileceği, bunların zamanında sağlıklı bir biçimde çözülemediği ve yetişkinliğe taşınması sonucunda, ilişkiler içinde disfonksiyonel

davranış/duygulanım/düşünüş örüntüleri ortaya çıktığı söylenmektedir. Eşler birbirine patolojik düzeyde bağlı olabilirler. Psikodinamik aile teorisi özellikle de nesne ilişkileri kuramı, insanların bağlanmayı (attachment) nasıl şekillendirdiklerinin ve bunun sonucunda diğer aile üyeleriyle nasıl etkileştiklerinin anlaşılması açısından önemlidir. (Berksun 2008)

1.9.8. Yaşantısal Yaklaşım

Psikodinamik ekole karşıt olarak, burada ve şimdiye, bireylerin intrapsişik yaşantılarına odaklanılmıştır. Etkileşim, süreç, büyüme, doğallık ve eylem terimleri vurgulanmıştır. Kuram ve alt başlıkları minimize edilmiştir. Psikolojik sağlıklılığı belirlemede ve terapötik müdahaleye gerek olup olmadığını anlamaya karar vermede ailenin süre giden deneyimleri ölçüt alınmıştır (Berksun 2008).

Yaşantısal aile yaklaşımı, üyeler arasında duyguların, sözel ve sözel olmayan davranışların hayata geçirilmesinin önemini vurgular. Aile üyelerinin ne hissediyor ve düşünüyor şimdi ve burada ilkesine uygun şekilde ona göre davranması önerilir. Üyelerin farkındalıkları arttırılmaya çalışılır (Nystul 1999).

1.9.9. Gelişimsel Yaklaşım

Bu yaklaşımda, üyelerin ve özellikle eşlerin sorumlulukları üzerinde durulur. Sorumlulukların yerine getirilip getirilmemesinin, eşlerin evlilikten aldıkları doyumunu etkilediği vurgulanmaktadır. Sorumluluklar üç başlık altında toplanmıştır ve hemen hemen bir evlilikte olması gereken maddi-manevi tüm sorumluluklardan bahsedilmiştir (Gerson 1995).

1.10. Aile İçi Roller

Aile içi roller sağlıklı ailenin işleyişinde önemlidir. Roller, aile içinde ne kadar açık ve netse çatışma olasılığının o kadar az olacağı söylenebilir. Bulaşık yıkama görevinin kime ait olduğunun belli olduğu bir aile ile olmadığı bir aile ortamını karşılaştırın. Bulaşığı anne mi yoksa baba mı yıkar, bu ailelere ve kültürlere

göre değişiklik gösterebilir. Ailede üyeler çocuk, kardeş, anne, baba gibi belirli roller alırlar. Rollerle birlikte belirli aile beklentileri ve sosyal beklentiler de birlikte gelir (rollerin nasıl yerine getirileceği konusunda). Örneğin, anne babalardan çocuklarını eğitmesi ve onlara eğitim imkânları sağlaması beklenir. Çocuklardan ise anne babalarına saygılı olmaları ve onlarla işbirliği yapmaları beklenir. Aile bireyleri yaşlarına göre de ek roller alabilirler. Örneğin, karı koca olmak, anne baba olmak ya da büyük anne büyük baba olmak gibi. Kişilerin rolleri aile içerisindeki yaşlarına ya da konumlarına göre değişebilir. (Minuchin 1974).

Geleneksel evliliklerde kadın ve erkeğin rolü belirlenmiştir. Kadının rolü ailenin beslenmesini sağlamak, duygusal ihtiyaçları karşılamak ve çocuk yetiştirmek iken; erkeğin para kazanma ve evi geçindirmediir (Geçtan 1982). Erkeğin rolü dolayısı ile aile içindeki statüsü daha yüksektir. Modern ailede ise bu roller değişmeye başlamış kadın da iş hayatına atılmaya başlamıştır. Bu durum kadın ile erkeğe ait rollerin ayrı ayrı belirlenmesi yerine, aynı rollerin paylaşılması sonucunu yaratmıştır (Pollak 1965).

Değişen toplum değerlerinin ailedeki roller üzerindeki etkilerine baktığımızda, kadının iş hayatına girmesi hem kendisi hem eşi hem de çocukları üzerinde olumlu ya da olumsuz etkilere neden olmuştur. İş hayatına giren bir kadının evin gelirini artırdığı düşünöldüğünde bu ailenin faydasınadır fakat kültürümüzde evin kadınına düşen bazı sorumlulukların (temizlik, yemek, çocuk bakımı vs.) aksama ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır (Berksun 2008). Bunun nedeni, erkek rollerinin kadın rollerine göre bizim toplumumuzda daha yavaş değişmesi ve esnemesi olabilir.

2. ÇALIŞMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, zamanla değişmekte olan evlilik anlayışını daha iyi göstereceğine inandığımız, günümüz aile kavramına uygun olacağını düşündüğümüz yeni, kapsamlı ve güncel bir aile ve evlilik ölçeği geliştirmektir. Geliştirdiğimiz bu ölçekle, evlilik sorunları olanlarda, evlilik uyumuna ve aile işlevlerine dair birçok veriyi (eşlerin kendi aileleri, yakın çevreleri, iş yaşantıları, cinsellik, kişilik, paylaşım, yakınlık, güç dengeleri, ebeveynlik, rol paylaşımı, beklentiler, hayata bakış açısı gibi) dökümanite şekilde zahmetsizce ve kısa zamanda elde edebilmeyi umuyoruz.

3. ARAÇLAR VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Tipi

Bu çalışma soru havuzu oluşturma, soru seçimi, geçerlik, güvenilirlik ve tutarlık testlerini de içeren bir ölçek geliştirme çalışmasıdır.

3.2. Katılımcılar

Rastgele, yaş ve cinsiyet sınırlaması olmaksızın, evli olan, demans ve MR tanısı bulunmayan, ardışık, gönüllü 361 kişi katılımcı olarak çalışmaya dâhil edilmiştir. Buna ait bilgiler aşağıda Tablo 3.1’de gösterilmiştir. Çalışmanın evrenini, araştırmacının sosyal çevresi ve AÜTF Psikiyatri Kliniği açık katlarında yatarak tedavi olmakta olan hastalar oluşturmuştur. Hastanede yatmakta olan bu katılımcıların sayısı 10 kişi olup, 4 tanesinin hastane yatışı sırasındaki tanısı depresyon, 3 tanesinininki anksiyete bozuklukları ve 3 tanesinininki somatizasyon bozukluğudur.

Tablo 3.1.

		N	%
Katılımcı	Geçerli	264	73,1
	Geçersiz	97	26,9
	Toplam	361	100,0

3.3. Kullanılan Araçlar

3.3.1. Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ)

Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilmiştir. 15 maddeden oluşmaktadır. Puan yükseldikçe uyumluluk artmaktadır. Ölçeğin orijinalinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapıldığı örneklem birbiri ile evli olmayan 118 evli erkek ve 118 evli kadından oluşmuştur. Geçerlik çalışması için boşanmış, ayrı yaşayan ya

da evlilik terapisi gören 22 erkek ve 26 kadın ile yakınları tarafından uyumlu olarak tanımlanan 48 kişinin uyum puanları karşılaştırılmıştır. Ölçeğin uyumlu ve uyumsuz grubu anlamlı olarak ayırt ettiği gözlemlenmiştir. Klinik görüşmeler sonucu, uyumsuz olarak belirlenen grubun sadece % 17'si, uyumlu grubun ise % 96'sı evlilik uyumunu ifade eden 100 ve üzeri puan almışlardır. Evlilikte Uyum Ölçeği Tutarel Kışlak (1999) tarafından Türkçeye adapte edilmiştir. Evlilik Uyum Ölçeğinin (EUÖ) ölçüt bağıntılı geçerlik saptanmasında Kişilerarası İlişkiler Ölçeği ile Yükleme Ölçeğinden yararlanılmıştır. EUÖ ile Kişilerarası İlişkiler Ölçeğinin toplam puanları arasındaki korelasyon katsayısı $r = .12$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin toplam puanları arasında $-.54$ gibi negatif bir korelasyon katsayısı elde edilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğinde, ölçeğin orijinali ile aynı faktör yapısı elde edilmiştir. Evlilik Uyum Ölçeğinin güvenilirliğini belirlemek için ise iç tutarlık katsayısı, iki yarım test güvenilirliği, test tekrar test güvenilirliği ve tüm denekler için item test korelasyonları hesaplanmıştır. Bu değerlendirmelere ilişkin, ölçeğin iç tutarlık (Cronbach Alpha) katsayısı $.84$ 'tür. Ölçeğin orijinalinin iç tutarlık güvenilirliği ise $.90$ 'dır. Ölçeğin iki yarım test güvenilirliği $r=.84$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliği için 15 gün ara ile ölçek tekrar uygulanmış ve iki uygulamadan elde edilen korelasyon katsayısı $.57$ 'dir ($p<.01$). EUÖ 'yü aşağıda ekler bölümünde Ek 1 sayfasında görebilirsiniz.

3.3.2. Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ)

Aile işlevlerini 6 boyutta ölçen ölçek 60 madde içermektedir. 12 yaşın üzerindeki tüm aile üyelerine uygulanabilen ADÖ Problem Çözme (PRÇ), iletişim (İLT), Roller (RL) Duygusal Tepki Verebilme (DVT), Gereken İlgii Gösterme (GİG), Davranış Kontrolü (DVK) ve Genel Fonksiyonlar (GNF) olmak üzere 7 alt ölçekten oluşmaktadır. Yüksek puan bozuk işleve işaret etmektedir. Aile puanı, tüm aile üyelerinin puan ortalamaları kullanılarak elde edilebilir. ADÖ'nin psikometrik özelliklerinden söz eden Epstein (1983) çalışmasında, ADÖ'nün alt ölçeklerinin iç tutarlık ($.72-.92$) ve test tekrar test geçerliliğinin ($.66-.76$) yeterli olduğu diğer aile işlevleri ölçekleriyle orta düzeyde bir ilişki, sosyal istenirlikle düşük korelasyon gösterdiği bildirilmiştir. Klinisyenler tarafından ADÖ'nin her bir boyutunun aileleri

sağlıklı ve sağlıksız olarak ayırdığı bulunmuştur. Ölçeğin ülkemize uyarlama çalışması Bulut (1990) tarafından yapılmıştır. Güvenirlilik çalışması, iç tutarlılık ve puan değişmezliği açısından incelenmiştir. Alt ölçeklerin Cronbach-alfa katsayıları. 38 ile. 86 arasında değişmektedir. Ölçeğin toplam bir puanı olmadığından, her alt ölçek için test tekrar test korelasyonu Pearson Momentler Çarpımı ile hesaplanmıştır. Alt ölçekler için korelasyon kat sayıları en düşük. 62 ile en yüksek. 90 arasında verilmiştir. Ölçeğin geçerlik çalışmasında yapı geçerliği boşanma sürecinde olan ve olmayan ruh hastası üyesi bulunan ve bulunmayan gruplarla araştırılmıştır. Ölçek, grupları manidar düzeyde ayırt etmektedir. Ölçeğin uyum geçerliliği Evlilik Yaşam Ölçeği kriter (kıstas) alınıp 25 evli çiftte her iki ölçek uygulanarak yapılmıştır. Genel fonksiyonlar alt ölçeği ile hesaplanan korelasyon katsayısı .66 dir. Bu bulgular, ölçeğin psikometrik özelliklerinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir (Bulut 1990). ADÖ 'yü aşağıda ekler bölümünde Ek 2 sayfasında görebilirsiniz.

3.3.3. Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ)

Depresyonda görülen bedensel, duygusal, bilişsel belirtileri ölçmektedir. 21 belirti kategorisini içeren kendini değerlendirme ölçeğidir. Alınacak en yüksek puan 63'tür. Toplam puanın yüksekliği depresyonun şiddetini gösterir. Beck ve arkadaşları (1961) tarafından geliştirilmiş olup ülkemizde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması, Hisli (1988) tarafından yapılmıştır. Ekler bölümünde Ek 3 sayfasında verilmiştir.

3.3.4. Kişisel Bilgilendirme ve Gönüllü Olur Formu

Katılımcıya imzalatılan, içeriğinde çalışma hakkında genel bilgilerin bulunduğu, katılımcının gönüllü katılımına dair onamın alındığı formdur. Etik kurul onayından geçmiştir. Ekler bölümünde Ek 4 sayfasında verilmiştir.

3.3.5. Demografik Bilgi Formu

Yaş, cinsiyet, eğitim, meslek (işsiz, çalışmakta, emekli), kaçınıcı evliliği olduğu, kaç yıllık evli olduğu, çocuk olup olmadığı ve varsa sayısı, evde birincil aile

üyelerinden başka ekstra birinin yaşayıp yaşamadığını, yaşıyorsa kaç kişi olduğunu soran basit bir kimlik bilgisi içermeyen demografik bilgi formudur. Ekler bölümünde Ek 5 sayfasında verilmiştir.

3.4. İşlem

3.4.1. İtem Üretilmesi

Konuya hâkim 3 profesyonel, gerek aile ile ilgili yazılı ve elektronik literatürdeki kavramsal yapıları, gerekse ölçek ve ölçek benzeri sorular içeren anketler ve ölçekleri dikkate alarak 600 soru üretmiş ve yapılandırmış, konuya hâkim 3 profesyonel bu 600 soruyu değerlendirmeye almış, bu itemler içerisinde ölçeğin amacına uygun olmayan, belirsiz anlamları olan 352 soruyu elenmiştir ve 248 itemlik bir form elde edilmiştir. İtemlerin hepsi katılıyorum, kararsızım ve katılmıyorum şeklindeki cevap formatına (likert) uygun hale getirilmiştir.

3.4.2. İtem Seçimi

248 itemden oluşan ve 118 deneğe verilmiş olan taslak ölçek üzerinde test item korelasyonları (pearson) araştırılmış ve test item korelasyonları 0.20'nin üzerinde kalan 208 item saptanmıştır.

208 itemden oluşan form (ekler başlığı altında Ek 6 olarak verilmiştir) , 500 evli kişiye dağıtılmıştır, 361 'inden geri dönüş olmuştur, geçerli olanların sayısı ise 264 olmuştur.

208 soru faktör analizine tabi tutulduğunda 50 adet faktör elde edilmiştir. Bunların ilk üçü toplam varyansın büyük kısmına sahipti. Bu yüzden, sorular tekrar, üçlü, dördü, beşli, altılı ve yedili faktör analizine tabi tutuldu ve sonrasındaki soruların faktör dağılım yapısı incelendiğinde, en uygun yapının üçlü faktör ile ortaya çıktığı görülmüştür. Her bir faktör yapısını (kümesini) en iyi şekilde tanımlayacak alt ölçek başlığı üzerinde çalışılmıştır ve 1. faktör yapısındaki soruların ailenin genel işlevlerini ve evlilik uyumuna dair genel durumu sorguladığı görülmüştür. İkinci faktör yapısına bakıldığında, bu grupta cinsellik-sadakat-güven

konulu soruların toplandığı görülmüştür. 3. faktör yapısındaki soruların ise evlilik disforisi diye tanımlamayı düşündüğümüz, eşlerin yaşantılarındaki disforiyi sorgulayan sorulardan oluştuğu görülmüştür.

İkinci adım olarak, 208 soru içinde aynı ve benzer olduğu veya aynı amaca hizmet ettiği düşünülen sorular tekrar taranmış. Bulunan 27 soru silinerek soru sayısı 181 'e indirilmiştir. Bu 181 soru tekrar üçlü faktör analizine tabi tutulmuştur ve bu aşamada faktör yüklenmelerinin iyi olmadığı düşünülen, faktör yüklenmeleri arasında yakınlık olup faktöriyel yapılar arasında ayırt ediciliği olmayan sorular da silinerek soru sayısı 99 'a indirilmiştir. Bu haliyle soru dağılımları; birinci faktör yapısında 42, ikinci faktör yapısında 30 ve üçüncü faktör yapısında 27 soru şeklinde ortaya çıkmıştır. 99 soruluk final ölçeği faktör puanları sıralamasına göre aşağıdaki Tablo 3.2 'de bulabilirsiniz.

Tablo 3.2

Faktör no	Soru no	faktör1	faktör2	faktör3	Soru
1	18	,733	,366	-,075	Eşimin iyi bir anne/baba olduğunu/olacağını düşünüyorum
2	11	,729	,127	,133	Eşimi genellikle duygusal olarak kendime yakın hissederim
3	13	,717	,257	,137	Eşimle zaman geçirmekten çoğunlukla hoşlanırım
4	15	,712	,240	,180	Tartışma ve kavgalarımız genellikle uzlaşmayla sonuçlanır
5	24	,704	,148	,261	Eşimin bana sevgisini yeterince ifade edebildiğini düşünüyorum
6	9	,704	,367	-,070	Eşim sorumluluklarının bilincindedir
7	21	,696	,132	,257	Eşim beni takdir eder ve beğenir
8	19	,695	,267	-,045	Ailemizi ilgilendiren kararları eşimle ortak alırız
9	2	,686	,321	,125	Eşimin genellikle bana birçok konuda destek olduğunu düşünürüm
10	12	,680	,322	,075	Eşimin çoğu zaman bana değer verdiğini düşünürüm
11	147	,665	,216	,245	Eşim bana karşı anlayışlıdır
12	28	,662	,226	,186	Eşimle tatile çıktığımızda çoğunlukla mutlu döneriz
13	26	,655	,230	,259	Eşimle aynı değerleri paylaştığımızı düşünüyorum
14	42	,652	,258	,185	Eşim benim nelerden mutlu olduğumu bilir
15	166	,640	,279	,267	Uyumlu bir birlikteliğimizin olduğunu düşünüyorum
16	6	,639	,290	,135	Çocuğumuzu huzurlu bir aile ortamında yetiştirdiğimize/yetiştireceğimize inanıyorum
17	25	,639	,143	,156	Eşim benden uzun süre ayrı kalmaya dayanamaz
18	89	,635	,289	,052	Eşimin fedakâr bir insan olduğunu düşünüyorum
19	111	,625	,196	,160	Eşim benim nelerden rahatsız olduğumu söyleyemem bile anlar
20	56	,603	,170	,220	Eşimin bana yönelen eleştirilerinin çoğunlukla yapıcı eleştiriler olduğunu düşünürüm
21	59	,591	,132	,333	Eşimin eleştiriye açık bir insan olduğunu düşünürüm

22	23	<u>.579</u>	,100	,144	Eşim benim iyi bir anne/baba olduğumu/olacağımı düşünür
23	49	<u>.573</u>	,155	,092	Eşimin yeniliklere ve değişime açık bir insan olduğunu düşünüyorum
24	167	<u>.563</u>	,249	,075	Eşimin verdiği sözleri hep tuttuğunu düşünüyorum
25	44	<u>.562</u>	,196	,262	Eşim bana genellikle olumlu duygularını gösterir
26	14	<u>.556</u>	,070	,321	Eşim hatalı olduğunda çoğunlukla özür dilemesini bilir
27	48	<u>.544</u>	,121	,047	Eşimin çocuğumuzla daha iyi iletişim kurduğunu/kuracağını düşünüyorum
28	31	<u>.539</u>	,061	,130	Eşim iyimser bir insandır
29	70	<u>.536</u>	,104	,196	Yemek yerken eşimle sohbet ederiz
30	52	<u>.534</u>	,079	,046	Eşim sosyal aktivitelerden hoşlanır
31	64	<u>.529</u>	,033	,187	Eşimin zaman zaman bana tatlı sürprizleri olur
32	29	<u>.527</u>	-,023	,268	Eşim genellikle benim eğlenceli bir insan olduğumu düşünür
33	37	<u>.504</u>	,306	,133	Tekrar evlenecek olsam aynı insanla evlenmezdim
34	206	<u>.499</u>	,228	,096	Eşimin evliliğin başından itibaren iyi yönde değiştiğini düşünüyorum
35	152	<u>.480</u>	,206	,147	Eşimin bana yeterince açık sözlü olduğunu düşünüyorum
36	114	<u>.437</u>	,248	,240	Eşimle yaşadığımız cinsel sorunları oturup konuşabildiğimizi düşünüyorum (cinsel sorunlarımızı birbirimize rahatça ifade edebiliriz)
37	104	<u>.433</u>	,007	,252	Tartışmalarımızda ve kavgalarımızda çoğunlukla eşimin yatıştırıcı olduğunu/alttan aldığını düşünüyorum
38	35	<u>.427</u>	,055	,123	Eşim benim giyim tarzımı beğenir
39	34	<u>.391</u>	-,056	,232	Eşim benim romantik biri olduğumu düşünür
40	63	<u>.343</u>	,020	-,008	Eşimin insan ilişkilerinin benden iyi olduğunu düşünüyorum
41	97	<u>.335</u>	-,094	,103	Bozulan ilişkileri düzeltmek için çoğunlukla ilk adımı eşimin attığını düşünüyorum
42	75	<u>.292</u>	,008	,152	Eşimi hoşlandığı farklı aktiviteler için desteklerim
43	175	-,034	<u>.764</u>	,084	Eşimin evlilik dışı ilişkilere meyilli olduğunu düşünüyorum
44	137	,019	<u>.699</u>	,072	Son bir yıl içerisinde eşimden fiziksel şiddet gördüm
45	160	,085	<u>.697</u>	,257	Eşimin evliliğimizle ilgili konuları benim dışımda herkesle paylaştığını düşünüyorum
46	177	,324	<u>.644</u>	,168	Eşimin vurdumduymaz bir insan olduğunu düşünüyorum
47	180	,020	<u>.623</u>	,271	Eşimin cinsel konularda bazı istekleri beni rahatsız eder
48	181	,373	<u>.622</u>	,051	Eşimin yalancı bir insan olduğunu düşünüyorum
49	143	,227	<u>.607</u>	,155	Eşim her tartışmamızdan sonra boşanmayı gündeme getirir
50	161	,078	<u>.602</u>	,242	Eşimin ekonomik gücünü bana karşı kullandığını düşünüyorum
51	186	,409	<u>.590</u>	,223	Eşimin pek çok konuda yetersiz olduğunu düşünüyorum
52	132	,107	<u>.578</u>	,301	Eşim ona karşı sadakatsiz olacağını düşünür, bana güvenmez
53	99	,355	<u>.567</u>	,159	Eşimin her konuda daha çok kendi çıkarlarını gözettiğini düşünüyorum
54	174	,057	<u>.566</u>	,217	Eşimin beni cinsel obje olarak gördüğünü düşünüyorum
55	148	,272	<u>.551</u>	,338	Eşimin günü gününe uymaz
56	185	,414	<u>.551</u>	,286	Sorunların çözümü söz konusu olduğunda eşimin hep pasif kaldığını düşünüyorum
57	119	,074	<u>.546</u>	,254	Anlaşmazlıklarımızda eşimin cinselliği bir silah gibi kullandığını düşünüyorum
58	173	,061	<u>.533</u>	,313	Cinsel ilişkilerimizde çoğunlukla orgazm/tatmin olmam
59	202	,243	<u>.527</u>	,152	Ailesi söz konusu olsa da para eşim için çok önemlidir, eşimin cimri bir insan olduğunu düşünüyorum

60	85	,211	<u>,527</u>	,147	Eşimin fiziksel şiddete eğilimli olduğunu düşünüyorum
61	133	,390	<u>,522</u>	,348	Eşim bana karşı sık sık sözel ve duygusal şiddet kullanır
62	125	,222	<u>,499</u>	,432	Eşim zaafılarını bana karşı koz olarak kullanır
63	200	,395	<u>,495</u>	,227	Bakıma muhtaç hale geldiğimde veya yaşlandığımda eşimin bana bakmayacağını düşünürüm
64	182	,095	<u>,495</u>	,322	Eşim benim cinsel olarak yetersiz olduğumu düşünür
65	122	,284	<u>,493</u>	,392	Eşimin sinirlendiğinde saldırgan davranışlar sergilediğini düşünürüm
66	159	,191	<u>,492</u>	,354	Eşimin kaskanç ve baskıcı olduğunu düşünüyorum
67	124	,254	<u>,462</u>	,367	Sorunlarımız çoğu zaman başkalarının bulunduğu ortamda gündeme gelir, buna engel olamayız
68	127	,210	<u>,461</u>	,441	Eşimle yaşadığım sorunlara, yakın çevremizden hep bir müdahale olur
69	120	,230	<u>,451</u>	,200	Eşimin kararsız bir insan olduğunu düşünüyorum
70	66	,317	<u>,442</u>	,235	Eşimin şımarık/kendini beğenmiş bir insan olduğunu düşünüyorum
71	118	,147	<u>,429</u>	,315	Eşimin cinsel olarak yetersiz olduğunu düşünüyorum
72	110	,268	<u>,413</u>	-,039	Kendi söylemese bile, eşimin nelerden rahatsız olduğunu anlarım
73	146	,211	,272	,584	Eşim beni önyargılı bir insan olarak görür
74	158	,190	,297	,558	Eşimin çoğunlukla benden bunaldığını düşünüyorum
75	189	,405	,293	,553	Çoğu zaman eşimin benim ne hissettiğimi, neler yaşadığını anlamadığını düşünürüm
76	144	,013	,133	,551	Evliliğimizde eşimi çok hırpaladım
77	112	,224	,213	,541	Eşimin beni fazla eleştirdiğini düşünüyorum
78	126	,293	,232	,533	Eşim her zaman benim ona karşı ilgisiz olduğumu düşünür
79	135	,348	,447	<u>,526</u>	Eşim bir çok konuda bana suçluluk duygusu hissettirir
80	195	,351	,346	,519	Çoğu zaman eşimin ne hissedip ne yaşadığını anlamakta zorluk çekerim
81	156	,316	,329	<u>,509</u>	Eşimi zaman zaman hiç tanımadığım hissine kapıldığım olur
82	123	,311	,237	,497	Eşimin öfke patlamaları olur
83	207	,340	,409	<u>,490</u>	Eşimin benle evlendiği için pişman olduğunu düşünüyorum
84	198	,078	,288	<u>,489</u>	Eşim benim çok talepkar biri olduğumu düşünür
85	199	,117	,061	<u>,483</u>	Eşimin beni anlamadığını düşündüğümde imalı konuşmalarım ve davranışlarım artar
86	169	,057	,076	<u>,483</u>	Eşim beni inatçı bulur
87	139	,301	,379	<u>,460</u>	Eşim benim karşımda hep üstün konumda olmak ister
88	68	,102	,176	<u>,433</u>	Eşimin anne/baba/kardeşlerine (kendi ailesine) daha düşkün olduğunu düşünüyorum
89	149	,201	,403	<u>,428</u>	Eşim bazı konularda benim üzerimde baskı kurar
90	205	,283	,318	<u>,425</u>	Cinsel yaşamımızın çok monoton olduğunu düşünüyorum
91	108	,328	,300	<u>,420</u>	Eşimin dediğim dedik bir insan olduğunu düşünüyorum
92	78	,358	,233	<u>,419</u>	Eşimin sorunlar karşısında çözüm üreten değil hesap soran taraf olduğuna inanıyorum
93	109	,344	,289	<u>,412</u>	Eşimin iş yerinde/ev dışında yaşadığı problemleri aramızdaki ilişkiye genellikle olumsuz bir biçimde yansıttığını düşünüyorum
94	197	,051	,035	<u>,407</u>	Tartışma ve kavgalarımızda benim ses tonum genellikle yükselir
95	95	,377	,206	<u>,399</u>	Eşim benim ona layık biri olduğumu düşünür
96	80	,232	,144	<u>,392</u>	Eşimin tartışmalarımızda küskünlüklerinin iletişimimizi bozduğunu düşünüyorum
97	128	-,061	,270	<u>,371</u>	Evliliğimizde fiziksel şiddet kullandığım oldu

98	203	,025	,138	<u>,325</u>	Tatminkâr bir cinsel hayatımızın olduğunu düşünmüyorum
99	27	,190	,214	<u>,325</u>	Eşim genellikle benim sıkıcı bir insan olduğumu düşünür

3.5. İstatistiksel Analizler

Araştırmada istatistiksel analizler, “SPSS 17” programından yararlanılarak yapılmıştır.

Veriler SPSS programına, “katılıyorum” cevapları 2 puan, “kararsızım” cevapları 1 puan ve “katılmıyorum” cevabı 0 puan olarak girilmiştir. Olumlu sorular tekrar gözden geçirilerek 0 puanlar 2, 2 puanlar 0 olarak yeniden (rekod/yeniden kodlama) puanlanmıştır.

3.5.1 Demografik Değişkenler

Katılımcıların yaş ortalaması 36 bulunmuştur, 21 - 65 yaş aralığında bulunmaktadır. Eğitim süresi ortalamaları 13 yıl çıkmıştır ve 5 ila 17 yıl arasında değişmektedir. Evlilik süresi 1 - 48 yıl arasında değişmekle birlikte ortalama 11 yıl çıkmıştır. Katılımcıların %52 ‘si kadın, %48 ‘i erkektir. Evlilik sayısı ikiden fazla olan katılımcı bulunmamaktadır. Katılımcıların %98 ‘i bir kez, %2 ‘si iki kez evlenmiştir. Katılımcıların %90 ‘da evde, eşler ve çocuklardan başka ekstra kişi yaşamamaktadır, %7 ‘sinde 1 kişi yaşamaktadır. Katılımcıların %25 ‘inin çocuğu yoktur, %33 ‘ünün bir çocuğu, %31 ‘inin iki çocuğu, %8 ‘inin üç çocuğu bulunmaktadır. Demografik bilgileri özetleyen tablolar, aşağıda sırasıyla Tablo 3.3, Tablo 3.4, Tablo 3.5 ve Tablo 3.6 ‘da verilmiştir.

Tablo 3.3

		yaş	eğitim	evliliksayısı	evliliksüresi	evdeekstrakışı	çocuksayısı
N	geçerli	345	345	346	346	346	346
	boş	16	16	15	15	15	15
Mean		36,2841	13,8580	1,0231	11,1618	,1387	1,2977
Std. Error of Mean		,50673	,13738	,00809	,54571	,02545	,05570
Std. Deviation		9,41210	2,55181	,15051	10,15088	,47347	1,03607
Variance		88,588	6,512	,023	103,040	,224	1,073
Range		44,00	12,00	1,00	47,00	4,00	6,00
Minimum		21,00	5,00	1,00	1,00	,00	,00
Maximum		65,00	17,00	2,00	48,00	4,00	6,00
Percentiles	25	29,0000	11,0000	1,0000	3,0000	,0000	,0000
	50	33,0000	15,0000	1,0000	7,5000	,0000	1,0000
	75	42,0000	15,0000	1,0000	17,0000	,0000	2,0000

Tablo 3.4

Cinsiyet					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	kadın	179	49,6	51,7	51,7
	erkek	167	46,3	48,3	100,0
	Total	346	95,8	100,0	
Missing	System	15	4,2		
Total		361	100,0		

Tablo 3.5

Eğitim					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	5,00	6	1,7	1,7	1,7
	8,00	10	2,8	2,9	4,6
	11,00	74	20,5	21,4	26,1
	13,00	44	12,2	12,8	38,8
	15,00	151	41,8	43,8	82,6
	17,00	60	16,6	17,4	100,0
	Total	345	95,6	100,0	
Missing	System	16	4,4		
Total		361	100,0		

Tablo 3.6

Evliliksayısı					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	338	93,6	97,7	97,7
	2,00	8	2,2	2,3	100,0
	Total	346	95,8	100,0	
Missing	System	15	4,2		
Total		361	100,0		

3.5.2 Ölçek Güvenirlik Analizleri

99 soruluk final ölçeğin güvenirlğine iç tutarlılık ve test tekrar test yöntemi ile bakıldı. İç tutarlılık için Cronbach Alfa yöntemi kullanılmıştır. Bu değer, 0.974 gibi bir yüksek değer çıkmıştır, aşağıda tablo 7 'de gösterilmiştir. Test tekrar test için ise 99 soruluk final ölçek, 20 katılımcıya tekrar doldurtulmuştur ve bu 20 katılımcının, toplam ve alt ölçekler açısından Pearson Product Moment korelasyonlarına bakılmıştır. Bu değer, 0.951 çıkmıştır, Tablo 8 'i inceleyebilirsiniz.

Tablo 3.7

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,974	99

Tablo 3.8

Correlations			
		retest1toplam	retest2toplam
retest1toplam	Pearson Correlation	1	,951**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	20	20
retest2toplam	Pearson Correlation	,951**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	20	20

3.5.3 Ölçek Geçerlik Analizleri

Ölçek geçerliliği faktöriyel yapı geçerliği ve paralel ölçek geçerliği ile test edilmiştir. Faktöriyel yapı geçerliği için yukarıdaki Tablo 2 incelenebilir.

Paralel ölçek geçerliliği için, her bir ölçeğin (ADÖ, EUÖ, BDÖ ve final ölçek) toplam puanları hesaplanarak aralarındaki korelasyona bakılmıştır. Buna göre geliştirdiğimiz ölçeğin, ADÖ ile korelasyonu 0.704, EUÖ ile korelasyonu 0.775 çıkmıştır. Sonuçlar aşağıda Tablo 9 'da verilmiştir.

Tablo 3.9

Correlations					
		bdötoplamlam	taslak99toplamlam	adötoplamlam	euötoplamlam
bdötoplamlam	Pearson Correlation	1	,548**	,519**	-,561**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000
	N	276	217	220	205
taslak99toplamlam	Pearson Correlation	,548**	1	,704**	-,775**
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,000
	N	217	264	209	193
adötoplamlam	Pearson Correlation	,519**	,704**	1	-,728**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000
	N	220	209	271	197
euötoplamlam	Pearson Correlation	-,561**	-,775**	-,728**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	
	N	205	193	197	244

4. TARTIŞMA

208 soru üçlü faktör analizine tabi tutulduktan sonra, sorular tekrar incelenmiştir, aynı amaca hizmet ettiği düşünülen sorular içinde faktör puanı daha az olan; 3, 4, 5, 8, 41, 45, 51, 54, 57, 60, 73, 77, 96, 98, 101, 103, 105, 117, 121, 129, 138, 150, 171, 184, 190, 204 ve 208 numaralı sorular (27 adet) silinmiştir. Silinen bu soruları, silinmeyen “aynılarıyla” karşılaştırmalı olarak aşağıda Tablo 4.1’de görebilirsiniz. Bunlara örnek olarak, 180 ve 204 numaralı soruları verebiliriz. 180 numaralı “Eşimin cinsel konularda bazı istekleri beni rahatsız eder” sorusu ile 204 numaralı “ Eşimin cinsel fantezileri beni rahatsız eder” sorusunun aynı olduğunu düşünülmüş, faktör puanı daha az olan 204 numaralı soru silinmiştir. Bir başka örnek 58 ve 171 numaralı sorulardır. “Eşim benimle baş başa zaman geçirmekten hoşlanır” ve “Benimle zaman geçirmenin eşimin hoşuna gittiğini düşünüyorum” sorularından daha az faktör puanına sahip olan 171 numaralı soru silinmiştir.

Tablo 4.1

Soru no	Faktor puanı	Silinmeyen sorular	Soru no	Faktor puanı	Silinen sorular
18	,739	Eşimin iyi bir anne/baba olduğunu/olacağını düşünüyorum	8	,682	Eşimi annelik/babalık konusunda beğenirim/beğeneceğimi düşünüyorum
			98	,597	Eşimin annelik/babalık konusunda yeterli olduğunu/olacağını düşünüyorum
12	,695	Eşimin çoğu zaman bana değer verdiğini düşünürüm	3	,680	Eşimin çoğu zaman bana değer verdiğini hissederim
			4	,647	Eşim çoğu zaman beni anladığını ve bana değer verdiğini bana hissettirir
7	,645	Eşimin beni sevdiğine inanıyorum	77	,608	Eşimin bana aşık olduğuna/beni çok sevdiğine inanıyorum
42	,648	Eşim benim nelerden mutlu olduğumu bilir	150	,581	Eşim benim nelerden mutlu olduğumu bilir
26	,652	Eşimle aynı değerleri paylaştığımızı düşünüyorum	5	,567	Eşimle aynı değer yargılarını paylaştığımızı inanıyorum
9	,702	Eşim sorumluluklarının bilincindedir	54	,565	Eşimin evine ve ev işlerine karşı sorumluluk taşıyan bir insan olduğunu düşünüyorum
30	,570	Eşim beni hoş/yakışıklı/güzel bulur	60	,545	Eşimin beni genellikle çekici bulduğunu düşünürüm
			96	,548	Eşimin beni hep çekici bulduğunu düşünüyorum

			45	,525	Eşimin benim fiziksel görünüşümü beğendiğini düşünüyorum
			105	,474	Eşimin benim fiziğimi beğendiğini düşünüyorum
58	,694	Eşim benimle baş başa zaman geçirmekten hoşlanır	171	,485	Benimle zaman geçirmenin eşimin hoşuna gittiğini düşünüyorum
133	,457	Eşim bana karşı sık sık sözel ve duygusal şiddet kullanır	41	,419	Eşim bana sözel/duygusal şiddet gösterir
107	,463	Eşimle karı koca olarak yeterince birlikte zaman geçirdiğimizi düşünüyorum	117	,451	Eşimle yeterli zaman geçirdiğimizi düşünüyorum
97	,325	Bozulan ilişkileri düzeltmek için çoğunlukla ilk adımı eşimin attığını düşünüyorum	73	,244	Eşimle aramızdaki bozulan ilişkileri düzeltmek için çoğunlukla ilk adımı eşim atar
128	,403	Evliliğimizde fiziksel şiddet kullandığım oldu	121	,374	Eşime karşı fiziksel şiddet kullandığım olmuştur
175	,778	Eşimin evlilik dışı ilişkilere meyilli olduğunu düşünüyorum	103	,547	Eşimin çapkın/gözü dışarıda bir insan olduğunu düşünüyorum
			184	,771	Eşimin çapkın bir insan olduğunu düşünüyorum
177	,629	Eşimin vurdumduymaz bir insan olduğunu düşünüyorum	129	,571	Eşimin vurdumduymaz bir insan olduğunu düşünüyorum
180	,552	Eşimin cinsel konularda bazı istekleri beni rahatsız eder	204	,533	Eşimin cinsel fantezileri beni rahatsız eder
13	,715	Eşimle zaman geçirmekten çoğunlukla hoşlanırım	57	,688	Eşimle baş başa zaman geçirmekten hoşlanırım
202	,504	Ailesi söz konusu olsa da para eşim için çok önemlidir, eşimin cimri bir insan olduğunu düşünüyorum	208	,484	Eşimin cimri olduğunu düşünüyorum
52	,517	Eşim sosyal aktivitelerden hoşlanır	101	,245	Eşimin kendine ait ev ve işi dışında hobileri/ilgi alanları vardır
100	,166	Kendime ait evin ve işin dışında hobilerim/ilgi alanlarım vardır	51	,143	Ben sosyal aktivitelerden hoşlanırım
160	,635	Eşimin evliliğimizle ilgili konuları benim dışımda herkesle paylaştığını düşünüyorum	138	,362	Eşim evliliğimizle ilgili konuları en çok kendisine yakın hissettiği arkadaşı yada arkadaşlarıyla paylaşır
185	,514	Sorunların çözümü söz konusu olduğunda eşimin hep pasif kaldığını düşünüyorum	190	,476	Eşimin bir soruna karşılaştığımızda sorumluluk almak istemediğini düşünürüm

Kalan 181 soruya tekrar üçlü faktör analizi yapıldığında, üçlü faktör yapısının bozulmadığı, alt ölçekler arasında olan soru değişikliğinin yapıyı bozacak bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Sorular tekrar incelendiğinde; 62, 22, 32, 106, 65, 82, 196, 58, 107, 61, 72, 193, 40, 7,30, 194, 188, 46, 165, 162, 192, 87, 86, 178, 172, 20,

155, 55, 43, 201, 164, 183, 170, 36, 16, 153, 93, 151, 88, 17, 134, 79, 39, 50, 1, 102, 33, 81, 145, 83, 91, 74, 163, 176, 130, 84, 53, 113, 157, 100, 67 ve 179 numaralı soruların (62 adet), aynı amacı taşıyan bırakılan “benzerlerine” göre daha az faktör puanı aldıkları için silinmesine karar verilmiştir. Örneğin, 2 numaralı “Eşimin genellikle bana birçok konuda destek olduğunu düşünürüm”, 17 numaralı “Eşimi yardıma ihtiyacım olduğunda yanımda bulacağıma inanırım” ve 134 numaralı “Eşimden birçok meselede destek görmediğimi düşünüyorum” soruların benzer olduğu düşünülüp ve 17 ile 134 numaralı soruların faktör puanları daha az olduğu için silinmiştir. Silinen bu soruları, benzerleriyle karşılaştırmalı olarak Tablo 4.2’de aşağıda görebilirsiniz.

Tablo 4.2

Silinmeyen sorular	Silinen sorular
18 Eşimin iyi bir anne/baba olduğunu/olacağını düşünüyorum	22 Eşim çocukları konusunda sorumluluk sahibidir (sorumluluk sahibi olacağına inanırım) 32 Eşimin çocuklara karşı yumuşak davrandığını/davranacağını düşünüyorum 62 Eşimin çocuğumuza/çocuklarımıza verdiği değeri/önemi yeterince ona/onlara hissettirdiğini/hissettireceğini düşünüyorum 65 Eşimin aramızda yaşadığımız problemleri çocuğumuza/çocuklarımıza yansıttığını/yansıtacağını düşünüyorum 82 Eşimin çocuğumuzun/çocuklarımızın yanında tartışmamaya özen göstermediğini/göstermeyeceğini düşünüyorum 106 Eşimin çocuklarıyla yeterince birlikte zaman geçirdiğini/geçireceğini düşünüyorum 196 Eşimin çocuklarımıza/çocuğumuza yeterli ilgi göstermediğini düşünüyorum
13 Eşimle zaman geçirmekten çoğunlukla hoşlanırım	58 Eşim benimle baş başa zaman geçirmekten hoşlanır 61 Eşimin evde vakit geçirmeyi seven bir insan olduğunu düşünüyorum 72 Eşim kendi işlerine benden/bizden daha çok vakit ayırır 107 Eşimle karı koca olarak yeterince birlikte zaman geçirdiğimizi düşünüyorum 193 Eşimin işini benden ve çocuklardan daha fazla önemseydiğini düşünüyorum
11 Eşimi genellikle duygusal olarak kendime yakın hissederim 12 Eşimin çoğu zaman bana değer verdiğini düşünürüm 21 Eşim beni takdir eder ve beğenir 158 Eşimin çoğunlukla benden bunaldığını düşünüyorum	7 Eşimin bana karşı hissettiği duygusal yakınlığın giderek azaldığını düşünüyorum 30 Eşim beni hoş/yakışıklı/güzel bulur 40 Eşimin beni olduğum gibi sevdiğini/ kabul ettiğini düşünüyorum 46 Çoğu zaman eşimin bana karşı sıcak olmadığını, uzak olduğunu düşünürüm 87 Eşimin bana çok değer vermediğini düşünüyorum 162 Eşim benim onu sevmediğimi düşünür 165 Eşime hiç aşık olmadım 188 Eşime karşı hissettiğim duygusal yakınlığın giderek azaldığını düşünüyorum 192 Eşimi hiç sevmedim/sevemedim 194 Eşimin beni sevdiğine inanıyorum

9 Eşim sorumluluklarının bilincindedir 115 Evliliğimizde eşimle sorumluluklar ve roller konusunda bir çatışma yaşadığımızı düşünüyorum	86 Üzerimize düşen erkek ve kadın rolleri konusunda eşimle anlaşamadığımızı düşünüyorum 172 Eşime zaman zaman sorumluluklarını hatırlatmak gerektiğini düşünüyorum 178 Eşime çoğu zaman sorumluluklarını hatırlatmak zorunda kalırım
24 Eşimin bana sevgisini yeterince ifade edebildiğini düşünüyorum 44 Eşim bana genellikle olumlu duygularını gösterir 152 Eşimin bana yeterince açık sözlü olduğunu düşünüyorum	20 Eşimle her konuda duygu ve düşüncelerimizi rahatlıkla paylaşabiliriz 43 Eşim bana genellikle olumsuz duygularını gösterir 55 Eşimin bana sevgisini ve ilgisini yeterince göstermediğini düşünüyorum 155 Eşimin duygularını bana açıkça ifade edebildiğini düşünüyorum 201 Eşimin kendisini hem olumlu hem olumsuz duygu ve düşünceler açısından benden daha iyi ifade ettiğini düşünüyorum
14 Eşim hatalı olduğunda çoğunlukla özür dilemesini bilir 78 Eşimin sorunlar karşısında çözüm üreten değil hesap soran taraf olduğuna inanıyorum 97 Bozulan ilişkileri düzeltmek için çoğunlukla ilk adımı eşimin attığını düşünüyorum 127 Eşimle yaşadığım sorunlara, yakın çevremizden hep bir müdahale olur	164 Eşimin hatalarını kabul edebilen bir insan olduğunu düşünüyorum 170 Eşimle yaşadığım sorunlara yakın çevreden bir müdahale olsun isterim 183 Yaşadığımız problemlerin çözümü için yakınlarımdan yardım istediğim oldu
19 Ailemizi ilgilendiren kararları eşimle ortak alırız 79 Aramızda baskın olan/sözü geçen taraf eşimdir 108 Eşimin dediğim dedik bir insan olduğunu düşünüyorum 116 Eşimle çocuk yetiştirme konusunda çatışma yaşadığımızı/yaşayacağımızı düşünüyorum 120 Eşimin kararsız bir insan olduğunu düşünüyorum 140 Eşimle her konuda çok sık fikir ayrılığına düşeriz	16 Eşimle her zaman çocuğumuz hakkında ortak karar alabiliriz/alabileceğimizi düşünüyorum 36 Gelecekle ilgili planlarımızı genellikle eşimle ortak yaparız 88 Eşimin benim fikirlerimi/düşüncelerimi çok önemsemediğini düşünüyorum 93 Çoğu zaman eşimin benim söylediklerime değer vermediğini düşünürüm 151 Eşimin benim farklı düşüncelerime saygı gösterdiğini düşünmüyorum 153 Eşim aldığımız ortak kararların çoğuna uyar
2 Eşimin genellikle bana birçok konuda destek olduğunu düşünürüm	17 Eşimi yardıma ihtiyacım olduğunda yanımda bulacağıma inanırım 134 Eşimden birçok meselede destek görmediğimi düşünüyorum
108 Eşimin dediğim dedik bir insan olduğunu düşünüyorum 139 Eşim benim karşımda hep üstün konumda olmak ister	79 Aramızda baskın olan/sözü geçen taraf eşimdir
38 Eşimin kişiliğini çoğu zaman beğenirim	39 Eşimin benim kişiliğimi çoğu zaman beğendiğini düşünüyorum 50 Eşimin kişilik yapısının bana uygun olmadığını düşünüyorum
10 Eşimle hayata bakış açımızın genellikle benzer olduğunu düşünürüm 26 Eşimle aynı değerleri paylaştığımızı düşünüyorum	1 Eşimle aynı idealleri paylaştığımızı düşünüyorum 102 Eşimle farklı dünyaların insanları olduğumuzu düşünüyorum
31 Eşim iyimser bir insandır	33 Eşim kötümser bir insandır
146 Eşim beni önyargılı bir insan olarak görür	81 Eşimin bana karşı önyargılı bir insan olduğunu düşünüyorum
112 Eşimin beni fazla eleştirdiğini düşünüyorum	145 Eşimi fazla eleştirdiğimi düşünüyorum
68 Eşimin anne/baba/kardeşlerine (kendi ailesine) daha düşkün olduğunu düşünüyorum	74 Eşimin kendi anne babası ve kardeşlerinden ayrı, kendine ait bir ailesi olduğunu anlamadığını düşünüyorum 83 Eşimin babasının/annesinin/ailesinin, ilişkilerimizi bozan bir etken olduğunu düşünüyorum 91 Eşimle aramızda yaşadığımız tartışmaların çoğunun daha çok benim veya onun ailesi ile ilgili olduğunu düşünüyorum
169 Eşim beni inatçı bulur	163 Eşimin inatçı bir yapısının olduğunu düşünüyorum

47 Eşimin sadakatine güvenirim 132 Eşim ona karşı sadakatsiz olacağını düşünür, bana güvenmez 167 Eşimin verdiği sözleri hep tuttuğunu düşünüyorum 175 Eşimin evlilik dışı ilişkilere meyilli olduğunu düşünüyorum 181 Eşimin yalancı bir insan olduğunu düşünüyorum	130 Eşimin dürüst bir insan olmadığını düşünüyorum 176 Eşimin beni aldattığını/aldatıyor olduğunu düşünüyorum
85 Eşimin fiziksel şiddete eğilimli olduğunu düşünüyorum 128 Evliliğimizde fiziksel şiddet kullandığım oldu 137 Son bir yıl içerisinde eşimden fiziksel şiddet gördüm 197 Tartışma ve kavgalarımızda benim ses tonum genellikle yükselir	84 Eşimden fiziksel şiddet gördüm
99 Eşimin her konuda daha çok kendi çıkarlarını gözettiğini düşünüyorum	53 Eşimin bencil bir insan olduğunu düşünüyorum
173 Cinsel ilişkilerimizde çoğunlukla orgazm/tatmin olmam 180 Eşimin cinsel konularda bazı istekleri beni rahatsız eder 182 Eşim benim cinsel olarak yetersiz olduğumu düşünür 203 Tatminkâr bir cinsel hayatımızın olduğunu düşünmüyorum 205 Cinsel yaşamımızın çok monoton olduğunu düşünüyorum	113 Cinsel olarak uyumlu olduğumuzu düşünüyorum
202 Ailesi söz konusu olsa da para eşim için çok önemlidir, eşimin cimri bir insan olduğunu düşünüyorum	157 Eşimin müsrif bir insan olduğunu düşünüyorum
52 Eşim sosyal aktivitelerden hoşlanır	100 Kendime ait evin ve işin dışında hobilerim/ilgi alanlarım vardır
64 Eşimin zaman zaman bana tatlı sürprizleri olur	67 Benim eşime zaman zaman tatlı sürprizlerim olur
191 Ben evliliğimle ilgili konuları en çok kendime yakın hissettiğim arkadaşım veya arkadaşlarımla paylaşırım	179 Eşimle yaşadığımız problemleri yakın bulduğum insanlara anlatırım

Kalan 119 soru tekrar üçlü faktör analizine tabi tutulmuştur ve bunların arasından da faktör puanları birbirine yakın olan, alt ölçek ayırt ediciliği az olan 19 soru (187, 76, 69, 92, 168, 141, 142, 71, 116, 90, 154, 47, 38, 94, 10, 191, 131, 136, 115) daha silinmiştir. Bu soruların listesini aşağıdaki Tablo 4.3'de görebilirsiniz.

Tablo 4.3

Soru no	3. adımda silinen sorular
10	Eşimle hayata bakış açımızın genellikle benzer olduğunu düşünürüm
38	Eşimin kişiliğini çoğu zaman beğenirim
47	Eşimin sadakatine güvenirim
69	Eşimin kaprisli bir insan olduğunu düşünüyorum
71	Eşimle aramızda önemli bir kültür farkı olduğunu düşünüyorum
76	Aile içinde sorun yaratan tarafın genellikle eşim olduğunu düşünüyorum
90	Eşimin dürüst bir insan olduğunu düşünüyorum
92	Benim insan ilişkilerimin eşimkinden iyi olduğunu düşünüyorum
94	Eşimin beni ihmal ettiğini düşünmem

115	Evliliğimizde eşimle sorumluluklar ve roller konusunda bir çatışma yaşadığımızı düşünüyorum
116	Eşimle çocuk yetiştirme konusunda çatışma yaşadığımızı/yaşayacağımızı düşünüyorum
131	Eşim beni pek çok konuda yetersiz bulur
136	Eşimle ciddi iletişim problemleri yaşarım
141	Eşimle ilişkilerimde çoğunlukla zorlanırım
142	Çoğu zaman evlenmemiş olmayı isterim
154	Eşim beni oldukça iyi bir eş olarak görür
168	Başka insanlarla kendimi kıyasladığımda onlara göre gerçekten eşimi ve çocuklarımı çok önemseydiğimi düşünüyorum
187	Eşimin konuşmalarımız sırasında beni dinlemediğini düşünürüm
191	Ben evliliğimle ilgili konuları en çok kendime yakın hissettiğim arkadaşım veya arkadaşlarımla paylaşırım

Kalan 100 soru tekrar faktör analizine tabi tutulmuştur ve tek soru (140. soru) birinci faktör yapısı içine girmiştir ama 3. faktörle yakın puan göstermiştir, dolayısıyla onun da silinmesine karar verilmiştir. Bu “Eşimle her konuda çok sık fikir ayrılığımıza düşeriz” sorusudur.

Kalan 99 soru tekrar üçlü faktör analizine tabi tutulmuştur, faktör yapıları ve faktör yüklenmelerinde değişiklik olmamıştır. Kalan faktör yapılarının faktör puanları arasında yeterince fark olduğu görülmüştür ve 42 + 30 +27 şeklinde soru dağılımı ortaya çıkmıştır.

42 soruluk birinci alt ölçekteki soruların, örneğin; “Eşimin iyi bir anne/baba olduğunu/olacağını düşünüyorum” (18. soru), “Eşimi genellikle duygusal olarak kendime yakın hissederim” (11. soru), “Eşimle zaman geçirmekten çoğunlukla hoşlanırım” (13. soru), “Tartışma ve kavgalarımız genellikle uzlaşmayla sonuçlanır” (15. soru), “Eşim beni takdir eder ve beğenir” (21. soru), “Eşim hatalı olduğunda çoğunlukla özür dilemesini bilir” (19. soru), “Uyumlu bir birlikteliğimizin olduğunu düşünüyorum” (166. soru), “Yemek yerken eşimle sohbet ederiz” (14. soru), “Ailemizi ilgilendiren kararları eşimle ortak alırız” (70. soru); ailenin genel işlevlerini sorguladığı, evlilikte uyumu gösteren genel sorulardan oluştuğu fark edilmiştir ve bu alt ölçeğe; “aile işlevleri ve uyum” alt ölçeği ismi verilmesi uygun görülmüştür.

30 sorudan oluşan ikinci alt ölçeğin ise, ”Eşimin evlilik dışı ilişkilere meyilli olduğunu düşünüyorum” (175. soru), “Son bir yıl içerisinde eşimden fiziksel şiddet gördüm” (137. soru), “Eşimin evliliğimizle ilgili konuları benim dışımda herkesle paylaştığını düşünüyorum” (160. soru), “Eşimin yalancı bir insan olduğunu düşünüyorum” (181. soru), “Eşim her tartışmamızdan sonra boşanmayı gündeme

getirir” (143. soru), “Eşim bana karşı sık sık sözel ve duygusal şiddet kullanır” (133. soru), “Eşim ona karşı sadakatsiz olacağını düşünür, bana güvenmez” (132. soru), “Eşimin fiziksel şiddete eğilimli olduğunu düşünüyorum” (85. soru) gibi güven-sadakat-şiddet eksenindeki sorulardan oluştuğu görülmüştür. Bu alt ölçeğin ise, soruların sorguladığı alanlar dikkate alındığında “güven-sadakat-şiddet” yapısını (construct) temsil edebileceği düşünülp, adının bu olmasına karar verilmiştir.

Üçüncü alt ölçeğin ise, eşlerin birbirinden memnuniyetsizliğini, sıkıntısını, üzüntüsünü, suçlama veya suçlanmalarını yansıtan aile içi olumsuz duygusal atmosferi yansıttığı için “marital disfori” kavramıyla ilgili olabileceği düşünülmüştür. Bu faktöriyel yapı (construct) altında toplanmış sorulardan oluşan alt ölçeğe ise “marital disfori” alt ölçeği ismi verilmesi planlanmıştır. Bu alt ölçeğin sorularına ise şu örnekleri verebiliriz; “Eşim beni önyargılı bir insan olarak görür” (146. soru), “Eşimin çoğunlukla benden bunaldığını düşünüyorum” (158. soru), “Çoğu zaman eşimin benim ne hissettiğimi, neler yaşadığımı anlamadığımı düşünürüm” (189. soru), “Eşimin anne/baba/kardeşlerine (kendi ailesine) daha düşkün olduğunu düşünüyorum” (112. soru), “Eşim birçok konuda bana suçluluk duygusu hissettirir” (126. soru) “Eşim benim çok talepkar biri olduğumu düşünür” (135. soru), “Eşimin beni anlamadığımı düşündüğümde imalı konuşmalarım ve davranışlarım artar” (198. soru), “Eşimin beni fazla eleştirdiğini düşünüyorum” (199. soru), ”Eşim her zaman benim ona karşı ilgisiz olduğumu düşünür” (168. soru).

Bir ölçeğin klinik uygulamaya sokulabilmesi için güvenilir ve geçerli olabilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada güvenilirlik; iç tutarlılık ve test tekrar test yöntemiyle, geçerlilik ise yapı geçerliliği ve paralel ölçek geçerlilikleri ile test edilmiştir.

Final ölçek için geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapmadan önce 208 soruluk taslak ölçekte soru sayısında azaltma yapmak için yöntemde belirtilen aşamalardan geçilmiştir. 208 soruluk taslak form içine testin iç tutarlılığına eğer farklı işaretlenirse olumlu/olumsuz yansıması için deneme maksatlı konan aynı ve benzer soruların iç tutarlılık/test/item korelasyonlarına ve faktör yüklenmelerine göre iki aşamada ele alınması sonucunda, aynı/benzer soruların test yapısı içinde tutarlılığı

bozmayacak bir biçimde cevaplanmış olduğu saptanmıştır. Bu soruların elenmesi sonrasında 99 soruluk final ölçek için güvenilirlik ve geçerlik testleri uygulanmıştır.

99 soruluk final ölçeğin güvenilirliği için uygulanan iç tutarlılık testinde geçerli denek sayısı 264 olmuştur. İç tutarlılığa cronbach alfa katsayısı ile bakılmıştır. Bu istatistik değerlendirmede denek sayısının 361 'den 264 deneğe inmesinin sebebi 97 deneğin bazı soruları işaretlemekten atlamış olmalarıdır. İşaretlenmeyen sorular belirli bir alana, örneğin cinselliğe ait sorular olmadığı görülmüştür. 264 denek için, iç tutarlılık 0.974 bulunmuştur. Bu katsayı oldukça yüksek bir iç tutarlılığa işaret etmektedir. Bu çalışmada kullanılan ve artık geçerlik ve güvenilirlikleri sorgulanmasına gerek olmayan ölçeklerden Beck depresyon ölçeğinin bu örneklemedeki iç tutarlılığı ise 0.892 çıkmıştır. Ölçeklerde soru sayısı azaldıkça iç tutarlılık katsayısının düşük olması doğaldır ancak bizim ölçeğimizde 208 soruluk taslak formun iç tutarlılığı 0.986 iken soru sayısı 99 a, yarıdan daha az bir sayıya inmesine karşın bu katsayının 0.974 olması bu ölçeğin iç tutarlılığının, yapısının oldukça iyi olduğunu düşündürmektedir. Test tekrar test ölçümlerinde de 20 deneklik örneklemede ölçek toplam puanları arasındaki korelasyon 0.951 çıkmıştır. Alt ölçeklerin tekrarlayan ölçümlerinde, korelasyonlar; aile işlevleri ve uyum alt ölçeği için 0.875, güven/sadakat/şiddet ölçeği için 0.785 ve marital disfori alt ölçeği için 0.696 çıkmıştır. Bu korelasyon katsayıları da zamansal bir tutarlılığa işaret edecek derecede yüksek demektir. 20 katılımcı ile üç hafta ara ile yapılan test tekrar test tutarlılık verileri yine Pearson Correlation analizi ile değerlendirilmiştir ve katsayı puanı 0.951 gibi çok yüksek bir değer çıkmıştır. Ölçeğin test tekrar testinde ne denli tutarlı olduğunu görülmüştür. Test tekrar test yapılan 20 kişinin sayısının daha da artırıldığında benzeri bir sonuç alacağımızı tahmin etmekteyiz.

Geçerlilik için yapı geçerliliği, faktör analizi varyans maksimizasyonu (varimax rotasyon) yöntemiyle karar kılınan üç faktör üzerinden yapılmıştır. 208 soruluk taslaktan itibaren benzer/aynı soruların ve faktör yüklenmelerinde ayırt ediciliği az soruların azaltılmaları sonrasında da bu yapının korunduğu gözlenmiştir.

Paralel ölçek geçerliliği için ADÖ ve EUÖ kullanılmıştır. ADÖ ile Pearson Correlation katsayısı; 0.704, EUÖ ile ise -0.775 çıkmıştır. ADÖ ve EUÖ arasındaki Pearson Correlation katsayısının -0.728 çıktığı göz önüne alınırsa, geliştirdiğimiz bu

ölçeğin geçerliliği daha iyi anlaşılacaktır. Paralel ölçek geçerliği için iki adet paralel ölçek kullanarak, ölçeğimizin paralel ölçek geçerliği testinde ne kadar güvenilir olduğunu daha sağlıklı göstermiş olduğumuza inanıyoruz.

Psikiyatri açık katında yatan 10 kişilik bir katılımcı grubu çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu katılımcıların dördünün hastaneye yatış tanısı depresyondur, ikisinin OKB idi, birinin panik bozukluğu, üçünün ise somatizasyon bozukluğu. Bu durumun çalışmanın sonuçlarını etkilemediğini düşünüyoruz.

Geliştirdiğimiz bu ölçeğin, uyarlama olmaması, toplumumuzda/kültürümüzde geliştirilmiş olması, daha önce geliştirilmiş benzeri ölçeklerle iyi derecede korelasyon göstermesi, değişen evlilik ve aile kavramına ait verileri daha iyi dökümanteye edeceğine inanmamız nedeniyle iyi bir çalışmanın ürünü olduğuna inanıyoruz.

5. SONUÇLAR

Daha önce de söz edildiği gibi bu çalışma, aile işlevleri ve evlilik uyumu hakkında bilgi verecek bir ölçeğin geliştirilmesini amaçlamaktadır. Bu ölçek, bu çalışmanın öncüsü niteliğindeki daha önce yapılmış pilot çalışmanın devamı ve niteliğindedir. Daha önce oluşturulmuş 600 sorunun içinden test item korelasyonu ve Cronbach alfa yöntemiyle seçilmiş 208 sorunun arasından da aynı işlerliğe sahip konsantre (yoğunlaştırılmış) ve daha az sorudan oluşmuş bir ölçek geliştirmeyi amaçladık.

Birinci faktör yapısındaki sorular, ailenin genel işlevlerini ve evlilikte genel uyumu sorgulamaktadır. Bu yüzden bu alt ölçeğe; “aile işlevleri ve uyum ölçeği” ismi verilmiştir. İkinci yapının ise, güven-sadakat-şiddet içerikli sorulardan oluştuğu fark edilmiştir ve “güven-sadakat-şiddet ölçeği” adı koyulmuştur. Üçüncü yapıda ise, eşlerin birbirinden memnuniyetsizliğini, uyumsuzluklarını belirten disforik (anksiyöz ve depresif) temalı soruların toplandığı görülmüştür, adına da “marital (evlilik) disfori ölçeği” denilmiştir.

Ölçeğe, “Berksun-Söylemez-Kayacık Evlilik Değerlendirme Ölçeği (BSK Evlilik Değerlendirme Ölçeği)” adı uygun görülmüştür.

Bu ölçeğin, evlilik prognozunu (gidişatı) predikte edici (öngörücü) veriler sağlayıp sağlamadığının test edilmesi başka bir araştırma konusudur.

ÖZET

Evlilik Uyum Ve Aile İşlevleri Ölçeği Geliştirme: Güvenirlik Ve Geçerlik Çalışması

Bu proje evlilik uyumunu ve aile işlevlerini ölçen bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. 208 soruluk bir item havuzu 99 iteme azaltılmıştır. Güvenirliği ve geçerliliği analiz edildi. Sonuçlar ölçeğin güvenilir, geçerli ve tutarlı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Aile, Evlilik, Evlilik Uyumu, Ölçek

SUMMARY

Development of Marital Adjustment and Family Functions Scale: A Reliability and Validity Study

The project design to develop a Family functions and marital harmony scale. Reduced 99 items from the item pool of 208 items was evaluated. We analyzed reliability and validity of the scale. The results show that the scale is reliable, valid and consistent.

Key Words: *Family, Marriage, Marital Adjustment, Scale*

KAYNAKLAR

Acar A. (1998). Ankara 'da Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Kurumu Genel Müdürlüğüne Bağlı Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Çalışan Üniversite Mezunu Evli Personelin Evlilik Doyumları Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ackerman N.W. (1958). *The Psychodynamics of Family Life*. U.S.A.: Basic Books Inc.

Ackerman, N.W. (1966). *The Family Approach to Marital Disorders. The Psychoteraphies of Marital Disharmony*. U.S.A.: The Free Press. S.:163

Arslan, A. (1996). Evli Bireylerin Cinsel Doyumlarının Bireysel, Ailesel, Cinsellikle İlgili Tutum ve Davranışları Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydemir Sevim, S. (1999). Evlilik İlişkilerini Geliştirme Programları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. C.11, S.11, s.:19-25.

Beck, A.T. (1961). An Inventory for measuring depression. *Arch Gen Psychiatry*, 7:151-169.

Bell, J.E. (1975). *Family Therapy*. New York, Jason Aronson Inc. p.:172.

Berksun O.E. (1992). Şizofrenide Aile Faktörü: Expressed Emotion Ölçek Geliştirme ve Uyarlama Denemesi. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı, Ankara.

Berksun O.E. (2008). Aile/Eş/Evlilik Terapileri Temel Eğitim Yayınlanmamış Kurs Notları, Ankara.

Bulut I. (1990) Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı. Ankara, Özgüzel Matbaası

Bulut I. (1993). *Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkisi*. T.C. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları Genel Yayın No: 74, Ankara.

Burleson, B.R., Denton, W.H. (1997). The Relationship Between Communication Skills and Marital Satisfaction: Some Moderating Effects. *Journal of Marriage And Family*. C.59, S.4

Canatan K. Yıldırım E. (2009). *Aile Sosyolojisi*, İstanbul, Açılım Kitap.

Çelik M. (2006). Evlilikte Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

Doane, J.A. (1988). Family System Functioning: Behavior in the Laboratory and The Family Treatment Setting, *Family Process*. 27, 2: 213-227.

Doğan, İ. (1991). Aile Sosyolojisi Modeli, *Türk Aile Ansiklopedisi*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Cilt I. s.: 25.

Epstein, N. B., Bishop, D., Ryan, C., Keitner, G., (1983). The McMaster Model View of Healthy Family Functioning. In Froma Walsh (Eds.), *Normal Family Processes*, p.: 138 - 160. The Guilford Press.: New York / London.

Falloon, R.H. (1986). Family Stres and Schizophrenia. *Psychiatric Clinics of North America*. 9,1; p.:176.

Fındıkoğlu, Z. (1990). Türklerde Aile İctimaiyatı, *Aile Yazıları*, Cilt I, s.:126.

Fowers, B.J. (1993). Psychology as Public Philosophy: An İllustration of The Moral Dimension of Psychology with Marital Research. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology*. C. 13.

Framo, J.L. (1996). A Personal Retrospective of The Family Therapy Field: Then and Now. *Journal of Marital and Family Therapy*. Vol: 22. p.:239-316.

Freedman A. (1981). Neurotic Problem in Marriage. *The Handbook of Marriage and Marital Therapy*. Ed.: G.P.: Sholever. New York: Medical and Scientific Books.

Friedlanderr, M.L., Wildman, J., Heatherington, L. (1991). Interpersonal Control in Structural and Milan Systemic Family Therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*. Vol:17, p.:395-408.

Geçtan, E. (1982). *Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar*. 12.Basım. Ankara: Maya Matbaacılık, s.:148.

Gerson, R. (1995). The Family Life Cycle: Phases, Stages and Crises. *Integrating Family Therapy*. R.H. Mikesell, D. Lusterman & S. H. Medaniel Editörler). Washington, DC: American Psychological Association. p.:91-112.

Gladding, S.T. (2002). *Family Therapy. History, Theory and Practice*. Second Edition, Merrill Prentice Hall. p.:6.

Glick, I.D., Kessler, D.R. (1980). *Marital and Family Therapy*. New York: Grune Stratton Inc

Goldenberg, I., Goldenberg, H. (1996). *Family Therapy: An Overview*. 4.Baskı. CA: Brooks/Cole. p.:106 –123.

Gökçe, B. (1991). Evlilik Kurumu ve Aile Yapısı ile İlişkileri. *Türk Aile Ansiklopedisi*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Cilt II, s.: 509.

Greene B.L. (1970). *A Clinical Approach Marital Problems Evaluation and Management*. U.S.A.: Charles C. Thomas Publisher.

Griffin W.A., Greene S.M. (1999). *Bowen Systems Therapy. Models of Family Therapy: The Essential Guide*. George H. Buchanan Co. Philadelphia.

Günay O. (2000). Evlilik Uyumu ile Kişisel Düşünme Modelleri Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gündoğdu F.B. (1995). Otistik ve Normal Çocuğu Olan Ana - Babaların Evlilik Uyumlarını Algılamaları ve Bazı Değişkenler Bakımından Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gündüz M.F. (2002). Yurttaşlık Bilinci, Anı Yayıncılık.

Halford, W.K., Hahlweg, K; Dunne, M. (1990). The Cross-Cultural Consistency of Marital Communication Associated With Marital Distress. *Journal of Marriage and The Family*. Vol:52

Hansen, J.C., L'abate, L. (1982). The Classification of Normal Families.: Functionality and Disfunctionality. *Approaches To Family Therapy*. Macmillan Publishing Co. Inc. p.:2-27.

Hisli, N. (1988). Beck depresyon envanterinin geçerliği üzerine bir çalışma. *Psikoloji Dergisi*, 6:118-126.

Houck, J.W., Daniel, R.W. (1994). Husband's and wives' views of the communication in their marriages. *Journal of Humanistic Education and Development*. Vol:33, S.1, p.:21-31

Johson, D.R., Booth, A. (1990). Rural Economic Decline and Marital Quality: A Panel Study of Farm Marriages. *Family Relations*. Vol:39. S.2.

Jones, E. (1994). Developments In The Milan - Systemic Therapies. *Family Systems Therapy*. John Wiley & Sons. Inc. New York. p.:1-30.

Kahramanoğlu, E., Bulut, I. (1998). A.Ü. Psikiyatri Kliniğinde Yatmış Olan Hastalar ve Aileleri Üzerinde Bir Araştırma, XXIV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi.

Kastro, R.M. (1998). Evlilik İçi Uyum ve Depresyon: Evlilik İlişkisinin Niteliği ve Eşlerde Semptom Oluşumu Hakkında Bir Çalışma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Keither, G.I. (1987). Family Functioning and The Course of Major Depression. *Comprehensive Psychiatry*. 28, 1: p.:54-64.
- Kinnier, R.T. (1991). Successful Resolutions To The Career-Versus-Family Conflict. *Journal of Counseling and Development*. Vol:69, S.5,p.:439-444.
- Kirkpatrick, L.A., Kiger, G., Daphne, S., Riley, P.J., Larsen, R.J. (2001). Working Hard and Hardly Working: Domestic Labor and Marital Satisfaction Among Dualearner Couples. *Journal of Marriage And The Family*. Vol: 63. S2.
- Kocadere M. (1995). İyi ve Kötü Evliliklerin Özelliklerini Belirlemeye Yönelik Betimsel Bir Çalışma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kuzgun, Y. (1991). Aile Danışmanlığı Hizmetleri. *Türk Aile Ansiklopedisi*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Cilt I. s.:88-89.
- Lev-Wiesel, R., Al-Krenawi, A. (1999). Attitude Towards Marriage and Marital Quality: A Comparison Among Israeli Arabs differentiated by religion. *Family Relations*. C.48, S.1, p.:51-57
- Locke, H.J.; Wallace, K.M. (1959). Short marital adjustment and prediction tests: Their reliability and validity. *Marriage and Family Living*. C.21, SS.251-255.
- Lundberg G.A. (1958). *Sociology*. Harper & Row. 4th ed.
- Milholland, T.A., Avery, A.W. (1982). Effects of marriage encounter on self-disclosure, trust and marital satisfaction. *Journal of Marriage And Family Therapy*. C.8, S2, p.:87-89.
- Minuchin S. (1974). *Families and Family Therapy*. Cambridge, MA: Harvard University.
- Minuchin, S., Fishman, C.H. (1981). *Family Therapy Techniques*. Cambridge, MA: Harvard University Press. p.:65-90.
- Mosak H.H. (1979). Adlerian Psychotherapy. *Current Psychotherapies*. (Ed. R. Corsini) Itasco III: F.E.Peacock Pub. Inc.
- Nazlı S. (2001). *Aile Danışmanlığı*. 2.Baskı Nobel Yayın Dağıtım. Ankara
- Nichols, M.P., Schwartz, R. (2002). *Family Therapy*. 5. Baskı, Boston: Allyn and Bacon. p.:203-227.
- Noller, P., Fitzpatrick, M.A. (1990). Marital communication in the eighties. *Journal of Marriage and The Family*. C.52. p.:832-843
- Nystull, M.S. (1999). Marriage and family counseling. *The Art and Science of Counseling and Psychotherapy*. New York. p.:24 -266.

Ogburn, W.F. (1963). The Changing Functions of The Family, *Selected Studies in Marriage and The Family*. U.S.A.: Rinehart and Winston Inc.

Olson D.H., Mccubbin H.I., Barners H.L. (1983). *Families What Makes Them Work*. U.S.A.: Sage Publications

Özbek, A., and Volkan, V.D. (1976.) Psychiatric Problems within the Satellite-Extended Families of Turkey. *American Journal of Psychotherapy*, 30:576-582.

Özgüven, İ.E. (2001). Kişiler Arası İletişim. *Ailede İletişim ve Yaşam*, Ankara, PDREM Yayınları, s.: 60.

Pollock, A.D., Die, A.H. (1990). Relationship of communication style to egalitarian marital role expectations. *Journal of Social Psychology*. C. 130, S.5, p.:616-621.

Ponzetti, J.J., Long, E. (1989). Healthy family functioning: A review and critique. *Family Therapy*. C.14, p.:43-49.

Pollak, Otto. (1965). *Social Determinatians of Family Behavior, Case Work Families and Children*, Eileen Younghusband, Chicago, The University of Chicago Press, S.:23.

Richmond M.E. (1917). *Social Diagnosis*. New York: Russell Sage Foundation.

Schafer, R.B., Wickrama, K.A.S., PAT, M. (1998). Stress in marital interaction and change in depression: A longitudinal analysis. *Journal of Family Issues*. C.19, S.5, p.:578-594.

Taneli, S. (1987). *Aile Tedavisinde Sorunlar*, Grup Psikoterapileri Kongre ve Sempozyum Bildirileri. Ankara, Grup Psikoterapileri Derneği Yayını, No:2, s.:123.

Tezer, E. (1996). Evlilik doyumu ve iş doyumu: Bir ön çalışma. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. C.1, S.3, s.:24-26.

Thomas, V., Olson, D.H. (1993). Problem Families and The Circumplex Model: Observational Assesment Using The Clinical Rating Scale. *Journal of Married and Family Therapy*. Vol:19.

Tokuroğlu, B. (1991). Türkiye’de Aile Araştırmaları, *Türk Aile Ansiklopedisi*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Cilt I. s.:38–39.

Turan N. (1988). *Fonksiyonel Aile*. Basılmamış Ders Notları. Ankara: H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu

Tutarel Kışlak, Ş. (1999). Evlilik Uyum Ölçeği Adaptasyon Çalışması. *3P Dergisi*. C.7, N.1. SS.50-57.

Vandenberg, B. (2001). Grief Communication, Grief Reactions And Marital Satisfaction In Bereaved Parents. *Death Studies*. C. 25, S.7.

Volkan V.D., Çevik A. (1989) Turkish fathers and their families: A study of fathers and their families in a transitional society. Cath S., Gurwitt A., Gunsberg L. The Analytic Press. p.:347-364

Wuerffel, J., Defrain, J., Stinnet, N. (1990). How Strong Families Use Humor. Family Perspective. C.24. p.:129-141.

Yasa İ. (1960). *Ankara' da Gecekonduluların Aileleri*, Akın Matbaası.

Yıldırım, İ. (1993). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Evli Bireylerin Uyum Düzeyleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. C.1, S.4

Yörükoğlu, A. (1978). Çocuk Ruh Sağlığı. Ankara: T. İş Bankası Kültür Yayınları. s.:93

EKLER

Ek 1

EUÖ

Aşağıda eşlerin evlilik ilişkileri ile ilgili olarak 15 madde bulunmaktadır her maddeyi dikkatlice okuduktan sonra size uygun olan seçeneği işaretleyiniz lütfen hiçbir ifadeyi boş bırakmayınız. İçten ve doğru verdiğiniz yanıtlar için teşekkür ederiz.

1) Ölçeğin birinci maddesinde, evliliğinizdeki mutluluk düzeyini tüm yönleri ile en iyi tanımladığına inandığınız noktayı daire içine alınız. Ortadaki "mutlu" sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil etmekte ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliğinde çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliğinde çok büyük bir doyum ve mutluluk duyan küçük bir azınlığı temsil ederek derecelendirilmiş bulunmaktadır.

( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
Çok mutsuz Mutlu Çok mutlu

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki anlaşma ya da anlaşmazlık derecesini yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi belirtiniz. Yukarıdaki ilk maddeyi atlamayınız.

	Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Ara sıra anlaşamadığımız olur	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen Her zaman anlaşamayız	Hiç anlaşamayız
2. Aile bütçesini idare etme						
3. Boş zaman etkinlikleri						
4. Duyguların ifadesi						
5. Arkadaşlar						
6. Cinsel ilişkiler						
7. Toplumsal kurallara uyma (doğru, iyi veya uygun davranış)						
8. Yaşam felsefesi						
9. Eşin akrabaları ile anlaşma						

Lütfen aşağıdaki maddelerde evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabı işaretleyiniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle

( ) Erkeğin susması ile ( ) Kadının susması ile ( ) Karşılıklı anlaşmaya varılarak sonuçlanır

11. Ev dışı faaliyetlerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?
( ) Hepsini ( ) Bazılarını ( ) Çok azını ( ) Hiçbirini

12. Boş zamanlarınızda aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?
( ) Dışarıda bir şeyler yapmayı ( ) Evde oturmayı

Eşinizle genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?
( ) Dışarıda bir şeyler yapmayı ( ) Evde oturmayı

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?
( ) Sık sık ( ) Arada sırada ( ) Çok seyrek ( ) Hiçbir zaman

14. Hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz,
( ) Aynı kişiyle evlenirdiniz ( ) Farklı kişiyle evlenirdiniz

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?
( ) Hemen hemen hiçbir zaman ( ) Nadiren ( ) Çoğu konularda ( ) Her konuda

Ek 2

ADÖ

AÇIKLAMA: İlişkide aileler hakkında 60 cümle bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, sizin ailenize ne derecede uyduğuna karar veriniz. Önemli olan, sizin ailenizi nasıl gördüğünüzdür. Her cümle için 4 seçenek söz konusudur (Aynen Katılıyorum / Büyük Ölçüde Katılıyorum / Biraz Katılıyorum / Hiç Katılmıyorum)

Her cümlelerin yanında 4 seçenek için de ayrı yerler ayrılmıştır. Size uygun seçeneğe (X) işareti koyunuz. Her cümle için uzun, uzun düşünmeyiniz. Mümkün olduğu kadar çabuk ve samimi cevaplar veriniz. Kararsızlığa düşerseniz, ilk aklınıza gelen doğrultusunda hareket ediniz. Lütfen her cümleyi cevapladığınızdan emin olunuz.

CÜMLELER:	Aynen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1.Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.	( )	( )	( )	( )
2.Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz.	( )	( )	( )	( )
3.Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenlerini bilir.	( )	( )	( )	( )
4.Bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.	( )	( )	( )	( )
5.Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.	( )	( )	( )	( )
6.Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.	( )	( )	( )	( )
7.Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.	( )	( )	( )	( )
8.Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.	( )	( )	( )	( )
9.Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız.	( )	( )	( )	( )
10.Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.	( )	( )	( )	( )
11.Evde dertlerimizi üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.	( )	( )	( )	( )
12.Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uygularız.	( )	( )	( )	( )
13.Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğimizde bizi dinlerler.	( )	( )	( )	( )
14.Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.	( )	( )	( )	( )
15.Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.	( )	( )	( )	( )
16.Ailemizin üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.	( )	( )	( )	( )
17.Evde herkes başına buyruktur.	( )	( )	( )	( )
18.Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.	( )	( )	( )	( )
19.Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz.	( )	( )	( )	( )
20.Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.	( )	( )	( )	( )
21.Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınırız.	( )	( )	( )	( )
22.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.	( )	( )	( )	( )
23.Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.	( )	( )	( )	( )
24.Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.	( )	( )	( )	( )

25.Bizim ailede herkes kendini düşünür.	( )	( )	( )	( )
26.Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.	( )	( )	( )	( )
27.Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.	( )	( )	( )	( )
28.Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz.	( )	( )	( )	( )
29.Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.	( )	( )	( )	( )
30.Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.	( )	( )	( )	( )
31.Aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	( )	( )	( )	( )
32.Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.	( )	( )	( )	( )
33.Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.	( )	( )	( )	( )
34.Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.	( )	( )	( )	( )
35.Evde genellikle söylediklerimizle, söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.	( )	( )	( )	( )
36.Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız	( )	( )	( )	( )
37.Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacak ilgi gösteririz.	( )	( )	( )	( )
38.Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz.	( )	( )	( )	( )
39.Ailemizde sevgi ve şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.	( )	( )	( )	( )
40.Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.	( )	( )	( )	( )
41.Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.	( )	( )	( )	( )
42.Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterir.	( )	( )	( )	( )
43.Evde birbirimize karşı açık sözlüyüzdür.	( )	( )	( )	( )
44.Ailemizde hiçbir kural yoktur.	( )	( )	( )	( )
45.Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.	( )	( )	( )	( )
46.Aile içinde, herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.	( )	( )	( )	( )
47.Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.	( )	( )	( )	( )
48.Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir.	( )	( )	( )	( )
49.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.	( )	( )	( )	( )
50.Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.	( )	( )	( )	( )
51.Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	( )	( )	( )	( )
52.Sinirlenince birbirimize küseriz.	( )	( )	( )	( )
53.Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez.	( )	( )	( )	( )
54.Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz.	( )	( )	( )	( )
55.Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.	( )	( )	( )	( )
56.Aile içinde birbirimize güveniriz.	( )	( )	( )	( )
57.Ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.	( )	( )	( )	( )
58.İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.	( )	( )	( )	( )
59.Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.	( )	( )	( )	( )
60.Problemimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız.	( )	( )	( )	( )

Ek 3

BDÖ

AÇIKLAMA:

Sayın cevaplayıcı aşağıda gruplar halinde cümleler verilmektedir. Öncelikle her gruptaki cümleleri dikkatle okuyarak, BUGÜN DÂHİL GEÇEN HAFTA içinde kendinizi nasıl hissettiğini en iyi anlatan cümleyi seçiniz. Eğer bir grupta durumunuzu, duygularınızı tarif eden birden fazla cümle varsa her birini daire içine alarak işaretleyiniz.

Soruları vereceğiniz samimi ve dürüst cevaplar araştırmanın bilimsel niteliği açısından son derece önemlidir. Bilimsel katkı ve yardımlarınız için sonsuz teşekkürler.

- A- 0. Kendimi üzüntülü ve sıkıntılı hissetmiyorum. ( )
1. Kendimi üzüntülü ve sıkıntılı hissediyorum. ( )
2. Hep üzüntülü ve sıkıntılıyım. Bundan kurtulamıyorum. ( )
3. O kadar üzüntülü ve sıkıntılıyım ki artık dayanamıyorum. ( )
- B- 0. Gelecek hakkında mutsuz ve karamsar değilim. ( )
1. Gelecek hakkında karamsarım. ( )
2. Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok. ( )
3. Geleceğim hakkında umutsuzum ve sanki hiçbir şey düzelmeyecekmiş gibi geliyor. ( )
- C- 0. Kendimi başarısız bir insan olarak görmüyorum. ( )
1. Çevremdeki birçok kişiden daha çok başarısızlıklarım olmuş gibi hissediyorum. ( )
2. Geçmişe baktığımda başarısızlıklarla dolu olduğunu görüyorum. ( )
3. Kendimi tümüyle başarısız biri olarak görüyorum. ( )
- D- 0. Birçok şeyden eskisi kadar zevk alıyorum. ( )
1. Eskiden olduğu gibi her şeyden hoşlanmıyorum. ( )
2. Artık hiçbir şey bana tam anlamıyla zevk vermiyor. ( )
3. Her şeyden sıkılıyorum. ( )
- E- 0. Kendimi herhangi bir şekilde suçlu hissetmiyorum. ( )
1. Kendimi zaman zaman suçlu hissediyorum. ( )
2. Çoğu zaman kendimi suçlu hissediyorum. ( )
3. Kendimi her zaman suçlu hissediyorum. ( )
- F- 0. Bana cezalandırılmamışım gibi geliyor. ( )
1. Cezalandırılabilirim hissediyorum. ( )
2. Cezalandırılmayı bekliyorum. ( )
3. Cezalandırıldığımı hissediyorum. ( )
- G- 0. Kendimden memnunum. ( )
1. Kendi kendimden pek memnun değilim. ( )
2. Kendime çok kızıyorum. ( )
3. Kendimden nefret ediyorum. ( )
- H- 0. Başkalarından daha kötü olduğumu sanmıyorum. ( )
1. Zayıf yanların veya hatalarım için kendi kendimi eleştiririm. ( )
2. Hatalarımdan dolayı ve her zaman kendimi kabahatli bulurum. ( )
3. Her aksilik karşısında kendimi hatalı bulurum. ( )
- İ- 0. Kendimi öldürmek gibi düşüncelerim yok. ( )
1. Zaman zaman kendimi öldürmeyi düşündüğüm olur. Fakat yapmıyorum. ( )
2. Kendimi öldürmek isterdim. ( )
3. Fırsatını bulsam kendimi öldürürdüm. ( )
- J- 0. Her zamankinden fazla içimden ağlamak gelmiyor. ( )
1. Zaman zaman içimden ağlamak geliyor. ( )
2. Çoğu zaman ağlıyorum. ( )
3. Eskiden ağlayabilirdim şimdi istesem de ağlayamıyorum. ( )
- K- 0. Şimdi her zaman olduğumdan daha sinirli değilim. ( )
1. Eskisine kıyasla daha kolay kızıyor ya da sinirleniyorum. ( )
2. Şimdi hep sinirliyim. ( )
3. Bir zamanlar beni sinirlendiren şeyler şimdi hiç sinirlendirmiyor. ( )
- L. 0. Başkaları ile görüşmek, konuşmak isteğimi kaybetmedim. ( )

1. Başkaları ile eskiden daha az konuşmak, görüşmek istiyorum. ( )
  2. Başkaları ile konuşma ve görüşme isteğimi kaybettim. ( )
  3. Hiç kimseyle konuşmak görüşmek istemiyorum. ( )
- M- 0. Eskiden olduğu gibi kolay karar verebiliyorum. ( )
1. Eskiden olduğu kadar kolay karar veremiyorum. ( )
  2. Karar verirken eskisine kıyasla çok güçlük çekiyorum. ( )
  3. Artık hiç karar veremiyorum. ( )
- N- 0. Aynada kendime baktığımda değişiklik görmüyorum. ( )
1. Daha yaşlanmış ve çirkinleşmişim gibi geliyor. ( )
  2. Görünüşümün çok değiştiğini ve çirkinleştiğimi hissediyorum. ( )
  3. Kendimi çok çirkin buluyorum. ( )
- O- 0. Eskisi kadar iyi çalışabiliyorum. ( )
1. Bir şeyler yapabilmek için gayret göstermem gerekiyor. ( )
  2. Herhangi bir şeyi yapabilmek için kendimi çok zorlamam gerekiyor. ( )
  3. Hiçbir şey yapamıyorum. ( )
- P- 0. Her zamanki gibi iyi uyuyabiliyorum. ( )
1. Eskiden olduğu gibi iyi uyuyamıyorum. ( )
  2. Her zamankinden 1-2 saat daha erken uyanıyorum ve tekrar uyuyamıyorum. ( )
  3. Her zamankinden çok daha erken uyanıyor ve tekrar uyuyamıyorum. ( )
- R- 0. Her zamankinden daha çabuk yorulmuyorum. ( )
1. Her zamankinden daha çabuk yoruluyorum. ( )
  2. Yaptığım her şey beni yoruyor. ( )
  3. Kendimi hemen hiçbir şey yapamayacak kadar yorgun hissediyorum. ( )
- S- 0. İştahım her zamanki gibi. ( )
1. İştahım her zamanki kadar iyi değil. ( )
  2. İştahım çok azaldı. ( )
  3. Artık hiç iştahım yok. ( )
- T- 0. Son zamanlarda kilo vermedim. ( )
1. İki kilodan fazla kilo verdim. ( )
  2. Dört kilodan fazla kilo verdim. ( )
  3. Altı kilodan fazla kilo vermeye çalışıyorum. ( )
- U- 0. Sağlığım beni fazla endişelendirmiyor. ( )
1. Ağrı, sancı, mide bozukluğu veya kabızlık gibi rahatsızlıklar beni endişelendiriyor. ( )
  2. Sağlığım beni endişelendirdiği için başka şeyleri düşünmek zorlaşıyor. ( )
  3. Sağlığım hakkında o kadar endişeliyim ki başka hiçbir şey düşünemiyorum. ( )
- V- 0. Son zamanlarda cinsel konulara olan ilgimde bir değişme fark etmedim. ( )
1. Cinsel konularla eskisinden daha az ilgiliyim. ( )
  2. Cinsel konularla şimdi çok daha az ilgiliyim. ( )
  3. Cinsel konular olan ilgimi tamamen kaybettim. ( )

Ek 4

Versiyon no: 01

Versiyon tarihi: 21.6.2010

Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

Araştırmanın adı: “Evlilik uyum ve aile işlevleri ölçeği geliştirme: güvenilirlik ve geçerlik çalışması”

Araştırmanın kolay anlaşılabilir bir dille adı: “Eşlerin aralarındaki uyumu ve aile işlevlerini ölçmeye yarayan bir ölçek geliştirilmesi”

Sorumlu araştırmacı: Dr. İbrahim Söylemez, Prof. Dr. Oğuz Berksun

Bu katıldığınız çalışma bilimsel bir araştırma olup, araştırmanın adı, “Evlilik uyum ve aile işlevleri ölçeği geliştirme: güvenilirlik ve geçerlik çalışması”dır. Bu araştırmanın amacı, eşler arasındaki uyumu ve aile işlevlerini ölçen bir ölçek geliştirilmesidir.

Bu çalışmada size cevaplamamız istendiği anket şeklinde evliliğinizle ve eşinizle ilgili sorular sorulacaktır. Lütfen okumadan cevaplamayınız.

Bu soruların yanı sıra ölçek geliştirme aşamasında kullanılmak üzere daha önceden geliştirilmiş olan üç adet ölçeği de doldurmanız istenecektir. Bu çalışmada yer almanız için öngörülen süre ölçekleri dolduracağınız süre boyunca olup, tahmini ve okuma hızınıza bağlı olarak, 50-60 dakikadır. Çalışmada yer alacak gönüllülerin sayısı en az 300'dür.

Bu çalışma ile ilgili olarak geliştirilmesi düşünülen ölçeğin düzgün ve doğru bir şekilde doldurulması sizin sorumluluğunuzdur. Bu çalışmada sizin için herhangi bir risk söz konusu değildir; sizin için beklenen yararlar ise bir ölçeğin geliştirilmesi için gerekli verilerin elde edilmesine katkı yapmaktır. Bu çalışmada yer almanız nedeniyle size hiçbir ödeme yapılmayacaktır, sizden veya bağlı bulunduğunuz sosyal güvenlik kuruluşundan hiçbir ücret istenmeyecektir.

Bu çalışmada yer almak tamamen sizin isteğinize bağlıdır. Çalışmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da herhangi bir aşamada çalışmadan ayrılabilirsiniz; bu durum herhangi bir cezaya ya da sizin yararlarınıza engel duruma yol açmayacaktır. Araştırmanın sonuçları bilimsel amaçla kullanılacaktır; çalışmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından çıkarılmanız durumunda, sizle ilgili tıbbi veriler de gerekirse bilimsel amaçla kullanılabilir.

Araştırmanın hiçbir aşamasında kimlik bilgileriniz kullanılmayacaktır, kimlik bilgileriniz istenmeyecektir. Kimlik bilgilerinizi içermeyen kısa bir demografik bilgi formu bulunmaktadır. Doldurmanızı istediğimiz ölçeklerde isminiz yerine size verilen kod kullanılacaktır. Herhangi bir sorunuz olduğunda ulaşabileceğiniz telefon numaram: 0 505 676 49 65, e-posta adresim: ibrahimsoylemez@gmail.com. Etrafınızda çalışmaya gönüllü katılmak isteyenler olduğunda bana ulaşmanızı rica ederim. Dr. İbrahim Söylemez

Onam Formu:

Yukarıda yer alan ve çalışmaya başlanmadan önce gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve sözlü olarak dinledim. Aklıma gelen tüm soruları araştırmacıya sordum, yazılı ve sözlü olarak bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğime karar vermem için bana yeterli zaman tanıdı. Bana yapılan katılım davetini gönüllü olarak kabul ediyorum. Bu formun imzalı bir kopyası bana verilecektir.

Tarih: _____ İmza: _____

Açıklamaları yapan araştırmacının,

Adı-soyadı: Dr. İbrahim Söylemez

Görevi: Psikiyatri Asistanı

Adresi: Ankara Tıp Fakültesi, Psikiyatri Kliniği

Tel.-e-posta: 505 676 49 65, ibrahimsoylemez@gmail.com

EK 5

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Yaş:

Cinsiyet:

Eğitim:

Meslek:

Kaçıncı evliliğiniz:

Kaç yıllık evlisiniz:

Evinizde eşiniz, çocuklarınız ve sizden başka biri yaşıyor mu, yaşıyorsa kim:

Çocuğunuz var mı, varsa kaç tane:

EK 6

Taslak Ölçek		Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
1+	Eşimle aynı idealleri paylaştığımızı düşünüyorum			
2+	Eşimin genellikle bana birçok konuda destek olduğunu düşünürüm			
3+	Eşimin çoğu zaman bana değer verdiğini hissedirim			
4+	Eşim çoğu zaman beni anladığını ve bana değer verdiğini bana hissettirir			
5+	Eşimle aynı değer yargılarını paylaştığımızı inanıyorum			
6+	Çocuğumuzu huzurlu bir aile ortamında yetiştirdiğimize/yetiştireceğimize inanıyorum			
7+	Eşimin beni sevdiğine inanıyorum			
8+	Eşimi annelik/babalık konusunda beğenirim/beğeneceğimi düşünüyorum			
9+	Eşim sorumluluklarının bilincindedir			
10+	Eşimle hayata bakış açımızın genellikle benzer olduğunu düşünürüm			
11+	Eşimi genellikle duygusal olarak kendime yakın hissedirim			
12+	Eşimin çoğu zaman bana değer verdiğini düşünürüm			
13+	Eşimle zaman geçirmekten çoğunlukla hoşlanırım			
14+	Eşim hatalı olduğunda çoğunlukla özür dilemesini bilir			
15+	Tartışma ve kavgalarımız genellikle uzlaşmayla sonuçlanır			
16+	Eşimle her zaman çocuğumuz hakkında ortak karar alabiliriz/alabileceğimizi düşünüyorum			
17+	Eşimi yardıma ihtiyacım olduğunda yanımda bulacağıma inanırım			
18+	Eşimin iyi bir anne/baba olduğunu/olacağını düşünüyorum			
19+	Ailemizi ilgilendiren kararları eşimle ortak alırız			
20+	Eşimle her konuda duygu ve düşüncelerimizi rahatlıkla paylaşabiliriz			
21+	Eşim beni takdir eder ve beğenir			
22+	Eşim çocukları konusunda sorumluluk sahibidir (sorumluluk sahibi olacağına inanırım)			
23+	Eşim benim iyi bir anne/baba olduğumu/olacağımı düşünür			

24+	Eşimin bana sevgisini yeterince ifade edebildiğini düşünüyorum			
25+	Eşim benden uzun süre ayrı kalmaya dayanamaz			
26+	Eşimle aynı değerleri paylaştığımızı düşünüyorum			
27	Eşim genellikle benim sıkıcı bir insan olduğumu düşünür			
28+	Eşimle tatile çıktığımızda çoğunlukla mutlu döneriz			
29+	Eşim genellikle benim eğlenceli bir insan olduğumu düşünür			
30+	Eşim beni hoş/yakışıklı/güzel bulur			
31+	Eşim iyimser bir insandır			
32+	Eşimin çocuklara karşı yumuşak davrandığını/davranacağını düşünüyorum			
33	Eşim kötümser bir insandır			
34+	Eşim benim romantik biri olduğumu düşünür			
35+	Eşim benim giyim tarzımı beğenir			
36+	Gelecekle ilgili planlarımızı genellikle eşimle ortak yaparız			
37	Tekrar evlenecek olsam aynı insanla evlenmezdim			
38+	Eşimin kişiliğini çoğu zaman beğenirim			
39+	Eşimin benim kişiliğimi çoğu zaman beğendiğini düşünüyorum			
40+	Eşimin beni olduğum gibi sevdiğini/ kabul ettiğini düşünüyorum			
41	Eşim bana sözel/duygusal şiddet gösterir			
42+	Eşim benim nelerden mutlu olduğumu bilir			
43	Eşim bana genellikle olumsuz duygularını gösterir			
44+	Eşim bana genellikle olumlu duygularını gösterir			
45+	Eşimin benim fiziksel görünüşümü beğendiğini düşünüyorum			
46	Çoğu zaman eşimin bana karşı sıcak olmadığını, uzak olduğunu düşünürüm			
47+	Eşimin sadakatine güvenirim			
48+	Eşimin çocuğumuzla daha iyi iletişim kurduğunu/kuracağını düşünüyorum			
49+	Eşimin yeniliklere ve değişime açık bir insan olduğunu düşünüyorum			
50	Eşimin kişilik yapısının bana uygun olmadığını düşünüyorum			
51+	Ben sosyal aktivitelerden hoşlanırım			

52+	Eşim sosyal aktivitelerden hoşlanır			
53	Eşimin bencil bir insan olduğunu düşünüyorum			
54+	Eşimin evine ve ev işlerine karşı sorumluluk taşıyan bir insan olduğunu düşünüyorum			
55	Eşimin bana sevgisini ve ilgisini yeterince göstermediğini düşünüyorum			
56+	Eşimin bana yönelen eleştirilerinin çoğunlukla yapıcı eleştiriler olduğunu düşünürüm			
57+	Eşimle baş başa zaman geçirmekten hoşlanırım			
58+	Eşim benimle baş başa zaman geçirmekten hoşlanır			
59+	Eşimin eleştiriye açık bir insan olduğunu düşünürüm			
60+	Eşimin beni genellikle çekici bulduğunu düşünürüm			
61+	Eşimin evde vakit geçirmeyi seven bir insan olduğunu düşünüyorum			
62+	Eşimin çocuğumuza/çocuklarımıza verdiği değeri/önemi yeterince ona/onlara hissettirdiğini/hissettireceğini düşünüyorum			
63+	Eşimin insan ilişkilerinin benden iyi olduğunu düşünüyorum			
64+	Eşimin zaman zaman bana tatlı sürprizleri olur			
65	Eşimin aramızda yaşadığımız problemleri çocuğumuza/çocuklarımıza yansıttığını/yansıtacağını düşünüyorum			
66	Eşimin şımarık/kendini beğenmiş bir insan olduğunu düşünüyorum			
67+	Benim eşime zaman zaman tatlı sürprizlerim olur			
68	Eşimin anne/baba/kardeşlerine (kendi ailesine) daha düşkün olduğunu düşünüyorum			
69	Eşimin kaprisli bir insan olduğunu düşünüyorum			
70+	Yemek yerken eşimle sohbet ederiz			
71	Eşimle aramızda önemli bir kültür farkı olduğunu düşünüyorum			
72	Eşim kendi işlerine benden/bizden daha çok vakit ayırır			
73+	Eşimle aramızdaki bozulan ilişkileri düzeltmek için çoğunlukla ilk adımı eşim atar			
74	Eşimin kendi anne babası ve kardeşlerinden ayrı, kendine ait bir ailesi olduğunu anlamadığını düşünüyorum			
75+	Eşimi hoşlandığı farklı aktiviteler için desteklerim			
76	Aile içinde sorun yaratan tarafın genellikle eşim olduğunu			

	düşünüyorum			
77+	Eşimin bana âşık olduğuna/beni çok sevdiğine inanıyorum			
78	Eşimin sorunlar karşısında çözüm üreten değil hesap soran taraf olduğuna inanıyorum			
79	Aramızda baskın olan/sözü geçen taraf eşimdir			
80	Eşimin tartışmalarımızda küskünlüklerinin iletişimimizi bozduğunu düşünüyorum			
81	Eşimin bana karşı önyargılı bir insan olduğunu düşünüyorum			
82	Eşimin çocuğumuzun/çocuklarımızın yanında tartışmamaya özen göstermediğini/göstermeyeceğini düşünüyorum			
83	Eşimin babasının/annesinin/ailesinin, ilişkilerimizi bozan bir etken olduğunu düşünüyorum			
84	Eşimden fiziksel şiddet gördüm			
85	Eşimin fiziksel şiddete eğilimli olduğunu düşünüyorum			
86	Üzerimize düşen erkek ve kadın rolleri konusunda eşimle anlamadığımızı düşünüyorum			
87	Eşimin bana çok değer vermediğini düşünüyorum			
88	Eşimin benim fikirlerimi/düşüncelerimi çok önemsemediğini düşünüyorum			
89+	Eşimin fedakâr bir insan olduğunu düşünüyorum			
90+	Eşimin dürüst bir insan olduğunu düşünüyorum			
91	Eşimle aramızda yaşadığımız tartışmaların çoğunun daha çok benim veya onun ailesi ile ilgili olduğunu düşünüyorum			
92+	Benim insan ilişkilerimin eşimkinden iyi olduğunu düşünüyorum			
93	Çoğu zaman eşimin benim söylediklerime değer vermediğini düşünürüm			
94+	Eşimin beni ihmal ettiğini düşünmem			
95+	Eşim benim ona layık biri olduğumu düşünür			
96+	Eşimin beni hep çekici bulduğunu düşünüyorum			
97+	Bozulan ilişkileri düzeltmek için çoğunlukla ilk adımı eşimin attığını düşünüyorum			
98+	Eşimin annelik/babalık konusunda yeterli olduğunu/olacağını düşünüyorum			
99	Eşimin her konuda daha çok kendi çıkarlarını gözettiğini düşünüyorum			
100+	Kendime ait evin ve işin dışında hobilerim/ilgi alanlarım vardır			

101+	Eşimin kendine ait ev ve işi dışında hobileri/ilgi alanları vardır			
102	Eşimle farklı dünyaların insanları olduğumuzu düşünüyorum			
103	Eşimin çapkın/gözü dışarıda bir insan olduğunu düşünüyorum			
104+	Tartışmalarımızda ve kavgalarımızda çoğunlukla eşimin yatıştırıcı olduğunu/alttan aldığını düşünüyorum			
105+	Eşimin benim fiziğimi beğendiğini düşünüyorum			
106+	Eşimin çocuklarıyla yeterince birlikte zaman geçirdiğini/geçireceğini düşünüyorum			
107+	Eşimle karı koca olarak yeterince birlikte zaman geçirdiğimizi düşünüyorum			
108	Eşimin dediğim dedik bir insan olduğunu düşünüyorum			
109	Eşimin iş yerinde/ev dışında yaşadığı problemleri aramızdaki ilişkiye genellikle olumsuz bir biçimde yansıttığını düşünüyorum			
110+	Kendi söylemese bile, eşimin nelerden rahatsız olduğunu anlarım			
111+	Eşim benim nelerden rahatsız olduğumu söylemese bile anlar			
112	Eşimin beni fazla eleştirdiğini düşünüyorum			
113+	Cinsel olarak uyumlu olduğumuzu düşünüyorum			
114+	Eşimle yaşadığımız cinsel sorunları oturup konuşabildiğimizi düşünüyorum (cinsel sorunlarımızı birbirimize rahatça ifade edebiliriz)			
115	Evliliğimizde eşimle sorumluluklar ve roller konusunda bir çatışma yaşadığımızı düşünüyorum			
116	Eşimle çocuk yetiştirme konusunda çatışma yaşadığımızı/yaşayacağımızı düşünüyorum			
117+	Eşimle yeterli zaman geçirdiğimizi düşünüyorum			
118	Eşimin cinsel olarak yetersiz olduğunu düşünüyorum			
119	Anlaşmazlıklarımızda eşimin cinselliği bir silah gibi kullandığını düşünüyorum			
120	Eşimin kararsız bir insan olduğunu düşünüyorum			
121	Eşime karşı fiziksel şiddet kullandığım olmuştur			
122	Eşimin sinirlendiğinde saldırgan davranışlar sergilediğini düşünürüm			
123	Eşimin öfke patlamaları olur			
124	Sorunlarımız çoğu zaman başkalarının bulunduğu ortamda gündeme gelir, buna engel olamayız			

125	Eşim zaafılarını bana karşı koz olarak kullanır			
126	Eşim her zaman benim ona karşı ilgisiz olduğumu düşünür			
127	Eşimle yaşadığım sorunlara, yakın çevremizden hep bir müdahale olur			
128	Evliliğimizde fiziksel şiddet kullandığım oldu			
129	Eşimin vurdumduymaz bir insan olduğunu düşünüyorum			
130	Eşimin dürüst bir insan olmadığını düşünüyorum			
131	Eşim beni pek çok konuda yetersiz bulur			
132	Eşim ona karşı sadakatsiz olacağımı düşünür, bana güvenmez			
133	Eşim bana karşı sık sık sözel ve duygusal şiddet kullanır			
134	Eşimden bir çok meselede destek görmediğimi düşünüyorum			
135	Eşim bir çok konuda bana suçluluk duygusu hissettirir			
136	Eşimle ciddi iletişim problemleri yaşıyorum			
137	Son bir yıl içerisinde eşimden fiziksel şiddet gördüm			
138	Eşim evliliğimizle ilgili konuları en çok kendisine yakın hissettiği arkadaşı yada arkadaşlarıyla paylaşır			
139	Eşim benim karşımda hep üstün konumda olmak ister			
140	Eşimle her konuda çok sık fikir ayrılığımıza düşeriz			
141	Eşimle ilişkilerimde çoğunlukla zorlanırım			
142	Çoğu zaman evlenmemiş olmayı isterim			
143	Eşim her tartışmamızdan sonra boşanmayı gündeme getirir			
144	Evliliğimizde eşimi çok hırpaladım			
145	Eşimi fazla eleştirdiğimi düşünüyorum			
146	Eşim beni önyargılı bir insan olarak görür			
147+	Eşim bana karşı anlayışlıdır			
148	Eşimin günü gününe uymaz			
149	Eşim bazı konularda benim üzerimde baskı kurar			
150+	Eşim benim nelerden mutlu olduğumu bilir			
151	Eşimin benim farklı düşüncelerime saygı gösterdiğini düşünmüyorum			
152+	Eşimin bana yeterince açık sözlü olduğunu düşünüyorum			
153+	Eşim aldığımız ortak kararların çoğuna uyar			
154+	Eşim beni oldukça iyi bir eş olarak görür			

155+	Eşimin duygularını bana açıkça ifade edebildiğini düşünüyorum			
156	Eşimi zaman zaman hiç tanımadığım hissine kapıldığım olur			
157	Eşimin müsrif bir insan olduğunu düşünüyorum			
158	Eşimin çoğunlukla benden bunaldığını düşünüyorum			
159	Eşimin kıskanç ve baskıcı olduğunu düşünüyorum			
160	Eşimin evliliğimizle ilgili konuları benim dışımda herkesle paylaştığını düşünüyorum			
161	Eşimin ekonomik gücünü bana karşı kullandığını düşünüyorum			
162	Eşim benim onu sevmediğimi düşünür			
163	Eşimin inatçı bir yapısının olduğunu düşünüyorum			
164+	Eşimin hatalarını kabul edebilen bir insan olduğunu düşünüyorum			
165	Eşime hiç âşık olmadım			
166+	Uyumlu bir birlikteliğimizin olduğunu düşünüyorum			
167+	Eşimin verdiği sözleri hep tuttuğunu düşünüyorum			
168+	Başka insanlarla kendimi kıyasladığımda onlara göre gerçekten eşimi ve çocuklarımı çok önemseydiğimi düşünüyorum			
169	Eşim beni inatçı bulur			
170	Eşimle yaşadığım sorunlara yakın çevreden bir müdahale olsun isterim			
171+	Benimle zaman geçirmenin eşimin hoşuna gittiğini düşünüyorum			
172	Eşime zaman zaman sorumluluklarını hatırlatmak gerektiğini düşünüyorum			
173	Cinsel ilişkilerimizde çoğunlukla orgazm/tatmin olmam			
174	Eşimin beni cinsel obje olarak gördüğünü düşünüyorum			
175	Eşimin evlilik dışı ilişkilere meyilli olduğunu düşünüyorum			
176	Eşimin beni aldattığını/aldatıyor olduğunu düşünüyorum			
177	Eşimin vurdumduymaz bir insan olduğunu düşünüyorum			
178	Eşime çoğu zaman sorumluluklarını hatırlatmak zorunda kalırım			
179	Eşimle yaşadığımız problemleri yakın bulduğum insanlara anlatırım			
180	Eşimin cinsel konularda bazı istekleri beni rahatsız eder			

181	Eşimin yalancı bir insan olduğunu düşünüyorum			
182	Eşim benim cinsel olarak yetersiz olduğumu düşünür			
183	Yaşadığımız problemlerin çözümü için yakınlarımdan yardım istediğim oldu			
184	Eşimin çapkın bir insan olduğunu düşünüyorum			
185	Sorunların çözümü söz konusu olduğunda eşimin hep pasif kaldığını düşünüyorum			
186	Eşimin pek çok konuda yetersiz olduğunu düşünüyorum			
187	Eşimin konuşmalarımız sırasında beni dinlemediğini düşünürüm			
188	Eşime karşı hissettiğim duygusal yakınlığın giderek azaldığını düşünüyorum			
189	Çoğu zaman eşimin benim ne hissettiğimi, neler yaşadığımı anlamadığını düşünürüm			
190	Eşimin bir sorunla karşılaştığımızda sorumluluk almak istemediğini düşünürüm			
191	Ben evliliğimle ilgili konuları en çok kendime yakın hissettiğim arkadaşım veya arkadaşlarımla paylaşıyorum			
192	Eşimi hiç sevmem/sevemedim			
193	Eşimin işini benden ve çocuklardan daha fazla önemseydiğini düşünüyorum			
194	Eşimin bana karşı hissettiği duygusal yakınlığın giderek azaldığını düşünüyorum			
195	Çoğu zaman eşimin ne hissedip ne yaşadığını anlamakta zorluk çekerim			
196	Eşimin çocuklarımıza/çocuğumuza yeterli ilgi göstermediğini düşünüyorum			
197	Tartışma ve kavgalarımızda benim ses tonum genellikle yükselir			
198	Eşim benim çok talepkar biri olduğumu düşünür			
199	Eşimin beni anlamadığını düşündüğümde imalı konuşmalarım ve davranışlarım artar			
200	Bakıma muhtaç hale geldiğimde veya yaşlandığımda eşimin bana bakmayacağını düşünürüm			
201+	Eşimin kendisini hem olumlu hem olumsuz duygu ve düşünceler açısından benden daha iyi ifade ettiğini düşünüyorum			
202	Ailesi söz konusu olsa da para eşim için çok önemlidir, eşimin cimri bir insan olduğunu düşünüyorum			
203	Tatminkâr bir cinsel hayatımızın olduğunu düşünmüyorum			

204	Eşimin cinsel fantezileri beni rahatsız eder			
205	Cinsel yaşamımızın çok monoton olduğunu düşünüyorum			
206+	Eşimin evliliğin başından itibaren iyi yönde değiştiğini düşünüyorum			
207	Eşimin benle evlendiği için pişman olduğunu düşünüyorum			
208	Eşimin cimri olduğunu düşünüyorum			

Not: Ölçek sorularının hakları tez sahibine aittir, izinsiz kullanılamaz.